

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Quru sərhədlərin
açılacağı tarix -
iqtisadçılardan
çağırış
yazısı səh.11-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 29 noyabr -1 dekabr 2025-ci il Şənbə № 217 (8827) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Zəngəzur dəhlizi neçə ilə
açılacaq - Daha bir tarix

ABŞ Paşinyan
hökumətini
tələsdirəcək?

yazısı səh.9-da

Ermənistanda kritik
konstitusiyaya hazırlığı -
Proses başladı

yazısı səh.5-də

İrandan Zəngəzur dəhlizinə
təhdid: yeni ssenari?

yazısı səh.9-da

“Altılıq” formatında gəlişmə -
görüş yeri Bakı və İrəvan...

yazısı səh.14-də

Məhkəməsi gedən
ermənilərlə bağlı həyasız
yalan - Bakıdan cavab

yazısı səh.6-da

Ağsuda torpaq saxtakarlığı -
Əhali araşdırma tələb edir

yazısı səh.10-da

Xankəndidə terrora əl atan
Karenin işi məhkəmədə

yazısı səh.6-da

Bəzi rayonların ləğvi
gündəmdə: hökumətə çağırış

yazısı səh.11-də

Rusiya Ukraynada vabank
gedir? - İki lider üz-üzə

yazısı səh.4-də

Monqolustandan ət, Vyetnamdan
nar... - Azərbaycanın yeri

yazısı səh.15-də

Astarada böyük əməliyyat:
90 milyonluq heroin fəş edildi

yazısı səh.2-də

PAŞINYANIN SEÇKİ RƏQİBİNDƏN ŞOK HƏDƏ - BAKININ B PLANI

Ermənistanın keçmiş ombudsmanı da revanşistlər kimi
sülhə qarşı çıxdı; Azərbaycan bütün ssenarilərə hazırdır

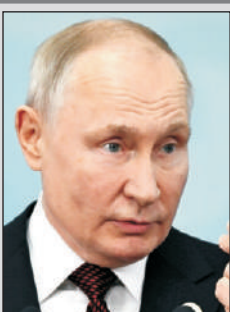

yazısı səh.8-də

Ölkədə problemli kreditlər artır - Səbəb, çıxış yolu

Mərkəzi Bank yeni rəqəmləri açıqladı; deputat isə
günahı vətəndaşın ödəmə qabiliyyətini tam
yoxlamadan kredit verilməsində görür

yazısı səh.3-də

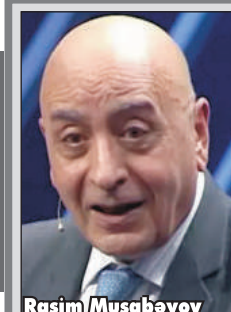
Putin Ermənistanı
silahlanmağa
çağırıldı - Rus
silahı nəylərinə
gərək?

yazısı səh.7-də

Ramiz
Mehdiyev
bu vəzifəsini
də itirdi

yazısı səh.3-də

Deputat:
“Ruslar
ermənilərə
“sizi Qarabağa
qaytaracağıq”
deyirlər”

yazısı səh.7-də

Üç ölkənin xüsusi təyinatlıları birgə təlimdə

Təsdiq olunmuş illik əməkdaşlıq planına əsasən, Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstanın xüsusi təyinatlı bölmələrinin iştirakı ilə Ankara şəhərində "Qafqaz Qartalı - 2025" birgə taktiki-xüsusi təlimi yüksək peşəkarlıqla icra edilib.

Müdafiə Nazirliyindən verilən xəbərə görə, regionda təhlükəsizlik və müdafiə sahəsində üç qardaş ölkə arasında əməkdaşlığın daha da gücləndirilməsi məqsədi daşıyan təlim, iştirakçı bölmələrin qarşılıqlı əlaqə, çevik reaksiya, koordinasiya və döyüş hazırlığı imkanlarının genişləndirilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Bildirilib ki, təlimin Yüksək Səviyyəli Müşahidəçi Günü çərçivəsində Azərbaycanın Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrinin komandanı, Vətən Müharibəsi Qəhrəmanı general-mayor Ələkbər Cahangirov, eləcə də digər ölkələrin yüksək rütbəli zabıtları prosesləri yerində izləyiblər. Komandanlara təlimin mərhələləri, qarşıya qoyulan tapşırıqlar və əldə olunan nəticələr barədə ətraflı məruzələr təqdim olunub.

Qeyd edilib ki, təlim zamanı xüsusi təyinatlılar müxtəlif epizodlar üzrə raket-artilleriya və aviasiya bölmələri ilə qarşılıqlı əlaqədə tapşırıqları yüksək hazırlıq və taktiki çeviklik nümayiş etdirərək uğurla yerinə yetiriblər.

Təlimdə fərqlənən bir qrup hərbi qulluqçu xidməti vəzifələrinin icrasında göstərdiyi nümunəvi intizam və peşəkarlıq görə müvafiq mükafatlarla təltif edilib.

Onlayn qumar oynayanlara qarşı əməliyyat keçirilib

Sosial şəbəkələrdə qanunsuz olaraq təşkil edilən onlayn qumar və mərc oyunlarından əldə edilən pul vəsaitlərinin köçürülməsində istifadə olunan bank kartlarının alqı-satqısını həyata keçirən şəxslərə qarşı kiberpolis tərəfindən əməliyyat-texniki tədbirlər davam etdirilib.

Bu barədə DIN-in mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, Daxili İşlər Nazirliyi Kibercinayətkarlıqla Mübarizə Baş İdarəsinin (KMBİ) bu istiqamətdə keçirdiyi növbəti tədbirlər zamanı qeyd edilən qanunazidd fəaliyyətlə məşğul olan daha 8 nəfər - Dilqəm Umudov, Nurhəsən Balayev, Sərvər Məmmədov, Zaur Məmmədov, Atabala Qarayev, Elçin İsgəndərov, Fərid Qədirov və Coşqun Cəfərlil saxlanılıblar.

Araşdırmalarla müəyyən edilib ki, saxlanılan şəxslər bank kartlarını ayrı-ayrı vətəndaşlara ödənişlər edərək alıblar. Daha sonra həmin kartlar cinayət əməllərində istifadə edilməsi məqsədi ilə əsasən "telegram" sosial şəbəkəsində ölkə xaricindən idarə olunan qanunsuz onlayn qumar təşkil edən şəxslərə satılıb. Əməliyyat zamanı saxlanılan şəxslərin əldə etdikləri yüzlərlə bank kartının bu və digər kibercinayətlərdə istifadə edildiyi aşkarlanıb.

Faktlarla bağlı Baş İdarədə araşdırmalar davam etdirilir.

Bir daha vətəndaşlara müraciət edərək bildiririk ki, əgər bank kartınızdan qeyri-legal məqsədlər üçün istifadə edildiyini müəyyən etməsəniz, hesabınıza mənbəyi şübhəli olan pul vəsaitləri köçürülsə və ya sizə ödəniş müqabilində kart məlumatlarınızı satmaq təklif edilirsə, bu barədə dərhal polis orqanlarına məlumat verməyiniz tövsiyə olunur.

Astarada böyük əməliyyat: 90 milyonluq narkotik necə ələ keçdi?

Bu ayın əvvəlində Astara gömrükçüləri İrandan Estoniyaya gedən tranzit yükündə dəyəri 90 milyon ABŞ dolları olan böyük miqdarda heroin müsadirə ediblər.

APA-nın ABŞ-ın Azərbaycandakı səfirliyinə istinadən verdiyi məlumata görə, "bu təhlükəli narkotiklərin aşkar olunması, ABŞ səfirliyi nəzdində

Hərbi Qrup tərəfindən 2021-ci ildə Azərbaycan Dövlət Gömrük Komitəsinə təqdim edilmiş dəmir yol vaqonlarının stasionar tipli yoxlama baxış sistemi sayəsində mümkün olub".

"Bu əməliyyat narkotik qaçaqmalçılığına qarşı mübarizədə beynəlxalq əməkdaşlığın, xüsusilə də ABŞ-Azərbaycan tərəfdaşlığının nə qədər mühüm rol oynadığını bir daha təsdiqləyir. Ay ərzində həyata keçirilən bu uğurlu əməliyyat, ABŞ-Azərbaycan əməkdaşlığının hər iki ölkəyə fayda verdiyini və Amerika, Azərbaycan və bütün region üçün təhlükəsizliyin gücləndirilməsinə xidmət etdiyini göstərən parlaq bir nümunədir", - məlumatda qeyd olunub.

Xankəndidə nə qədər obyekt işləyir?

Milli Məclisin plenar iclasında Zəhid Orucun Xankəndidə fəaliyyət göstərən 7000-dən çox obyektin vergidən azad olması ilə bağlı səsləndirdiyi məsələ şəhərə diqqəti yenidən artırır.

Xankəndi işğaldan azad edildikdən sonra Qarabağın əsas şəhərlərindən biri kimi burada əvvəllər də mövcud olan obyektlərin hazırkı təyinatı ictimai maraq doğurur.

Modern.az-in sorğusuna cavab olaraq Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Bərpa, Tikinti və İdarəetmə Xidmətinin icmaıyyətlə əlaqəli şöbəsinə bildirilib ki, Xankəndidə 2098 obyekt var. Hazırda şəhərdə 367 obyekt fəaliyyət göstərir.

Onlardan 81-i kafe, restoran, 4-ü döner evi, 22-si otel, mehmanxana, 72-si market, mağaza, 6-sı aptek, 23-ü bərbərxana, gözəllik salonu, 3-ü dərzi, 2-si mobil operator, 3-ü playstation oyun salonu, 2-si camaşırxana, 22-si istehsalat sahəsi, 4-ü çörək istehsal sahəsi, 12-si avtoservis, 6-si avtoyuma, 1-i YDM, 4-ü avtoehtiyat hissələri mağazası, 3-ü yükdaşıma, 33-ü ofis, 64-ü heyət təminedicisi sahələridir.

Ömər Eldarov "Yeni Müsavat"a mövqeyini açıqladı

zırda yazıçı Anar Rzayevin portretini hazırlayıram. Özü mənə müraciət etdi ki, istəyirəm portretimi hazırlayasınız. Onun portretlə bağlı öz ideyaları var" deyib.

"Yeni Müsavat"ın 28 noyabr sayında isə Zəmin Hacı öz müəllif yazısında bu mövzuya toxunub. AYB-nin mətbuat katibi Xəyal Rzə isə redaksiyaya Ömər Eldarovun mövqeyini göndərüb. Həmin mövqeyi olduğu kimi dərc edirik.

"Mətbuatda ("Yeni Müsavat" qəzeti, 28 noyabr 2025) mənim Xalq yazıçısı Anarın heykəlini işləməyim barədə fikrimi təhrif edərək yazırlar ki, guya Anar mənə öz büstünün yaradılmasını sifariş verib. Əvvəla, mən sifarişlə işləmirəm. Anar da təbii ki, heç vaxt mənə belə bir sifariş verməyib. Dost söhbətində Anara onun büstünü yaratmaq niyyətini söylədim və o da böyük məmnuniyyətlə razılıq verdi".

□ "Yeni Müsavat"

İmişlidə 3 şagirdin ölümü ilə bağlı hökm oxundu

Bu il yanvarın 18-də İmişli şəhərində "Mercedes-Beenz" markalı fərdi nəqliyyat vasitəsi və BMV markalı DYP avtomobilinin iştirakı ilə baş vermiş və 3 məktəblinin öldüyü qəzayla bağlı məhkəmə prosesi başa çatıb.

Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmünə əsasən, İmişli rayon sakini 2008-ci il təvəllüdlü Bəylər Bayramlı 7 il 6 ay müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

Məlum olub ki, 17 yaşlı yeniyetmə "Mercedes Benz 190" markalı avtomobili maşını idarə etmə hüququ olmadan sürüb. O, avtomobili İmişli şəhəri istiqamətində idarə edib, "Əlillərin binası" adlanan yaşayış binasının qarşısında sola döndərkən eyni əhəmiyyətli yolda qarşı tərəfdən gələn DYP-nin xidməti avtomobilinə yol verməyərək, "Yol hərəkəti haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 77-ci maddəsinin 4-cü hissəsi ilə nəzərdə tutulan yol hərəkəti qaydasını pozub və nəticədə üç nəfər ölüb.

Azərbaycan UEFA reytingində gerilədi

Azərbaycan UEFA reytingində bir pillə geriləyib.

Modern.az-ın məlumatına görə, bu, "Qarabağ"ın UEFA Çempionlar Liqasının əsas mərhələsinin V turunda İtaliyanın "Napoli" klubuna məğlubiyyətindən sonra (0:2) baş verib.

Azərbaycan 22.250 əmsalla 26-cı pillədə qərarlaşıb. 25-ci yerdəki Ukraynanın 22.350 əmsalı var. Sloveniya isə 22.218 əmsalla 27-cidir. Qeyd edək ki, UEFA reytingində İngiltərə (101.783) ilk sıradadır.

Rüşvətxor rəis barədə qərar verildi

Müdafiə Nazirliyinin "İstirahət evi"nin rüşvət ittihamı ilə həbs edilən sabiq rəisi, mayor İlham Haqverdiyevin barəsində olan qərardan verilən apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə prosesi keçirilib. APA xəbər verir ki, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinə keçirilən prosesdə qərar qəbul edilib. Qərara əsasən, təqsirləndirilən şəxsin şikayəti təmin edilməyib.

Təqsirləndirilən şəxsin vəkili Rıqard İsmayilov APA-ya bildirib ki, müdafiə etdiyi şəxsin ittiham edildiyi iş üzrə şikayətçi yoxdur və dəyən maddi ziyan ödənilib: "Müvəkkilim 40 gündür həbsdədir. Lakin 40 gün ərzində istintaqda irəliləyiş olmayıb. Müavin ilə üzləşmə olub, bu halda da müvəkkilimin müavininə təsir göstərmək gücü yoxdur".

Qeyd edək ki, Müdafiə Nazirliyi tərəfindən həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində Nazirliyin "İstirahət evi"nin reisi mayor İlham Haqverdiyevin qanun pozuntusuna yol verdiyi müəyyən edilib. Barəsində qanun çərçivəsində tədbirlərin görülməsi məqsədilə araşdırma materialları aidiyyəti üzrə Hərbi Prokurorluğa təqdim edilib. İlham Haqverdiyevin barəsində Hərbi Prokurorluğun İstintaq İdarəsində Cinayət Məcəlləsinin 311-ci (rüşvət alma) maddəsi ilə cinayət işi başlanılıb və Bakı Hərbi Məhkəməsinin qərarı ilə 2 ay 20 gün müddətə həbs qətimkan tədbiri seçilib".

Bu ilin yan-
var-oktya-
br ayla-
rında
banklar 29 milyard 403.9
manat kredit qoyuluşu
reallaşdırıb. Bu barədə
Mərkəzi Bankın yaydığı
məlumatda deyilir.

Qeyd olunur ki, kreditlərin 544,8 milyon manatının vaxtı keçib. İlin əvvəlindən bəri problemli kreditlərin həcmi 21,3%, son 12 ayda isə 13,55% artıb.

Oktyabr ayının sonunda problemli kreditlərin bank sektorunun ümumi kredit portfelində payı 1,7% təşkil edib. Oxşar rəqəm sentyabr ayının sonunda qeydə alınıb. Müqayisə üçün, ötən ilin dekabr ayının sonunda bu rəqəm 1,5%, ötən ilin oktyabr ayının sonunda isə 1,7% olub. Hazırda gecikmiş kreditlərin ümumi məbləği çox böyük olmasa da, təhlükəli olan məqam onların hər ay artmasıdır. Statistik tendensiya göstərir ki, demək olar, hər ay problemli kreditlərin sayı və həcmi artır. Bu isə birbaşa insanların gəlirlərinin azalması və kredit öhdəliklərini yerinə yetirmək imkanlarının məhdudlaşması ilə bağlıdır.

Əgər vətəndaşlar aldıkları kreditləri qaytara bilmirsə, deməli, onların real gəlirləri ya azalıb, ya da inflyasiyanın təsiri altında dəyər itirib. Yeni insanların xərcləri artır, gəlirləri isə eyni tempə artmır.

Belə şəraitdə bəzi vətəndaşlar "problemli kreditlərin bağışlanması" məsələsini yenidən gündəmə gətirirlər. Lakin bu addımın atılacağı gözlənilmir. Çünki bu mövzuda artıq onlarla, hətta yüzlərlə məhkəmə qərarı var və hüquqi proseslər davam edir. Banklar kreditlərini geri almaq üçün məhkəmələrə müraciət edirlərsə, deməli, bu, onların maliyyə sabitliyinin qorunması baxımından qaçılmaz addımdır.

Əslində, əsas diqqət kreditlərin bağışlanmasına deyil, artımın səbəblərinin araşdırılmasına yönəlməlidir. Problemin kökündə insanların real gəlirlərinin azalması, inflyasiyanın alıcılıq qabiliyyətini zəiflətməsi və əmək bazarındakı qeyri-sabitlik dayanır. Bu amillər aradan qaldırılmasından nə kredit yükü azalacaq, nə də bank sektoru dayanıqlı sabitliyə qovuşacaq.

Deputat Vüqar Bayramov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, problemli kreditlərin həcmünün artmasının əsas səbəblərindən biri kredit götürən vətəndaşlarımızın ödəmə qabiliyyətini tam yoxlamadan kredit verilməsidir. Deputatın sözlərinə görə, nəticədə kreditlərin ödənməsi ilə bağlı çətinliklər yaşanır: "Eyni zamanda, bankların kredit kartları vasitəsilə vətəndaşın ödəmə qabiliyyəti, gəlir səviyyəsi yaxud əməkhaqqı məbləği nəzərə alınmadan limitlərin açılmasıdır. Belə kredit limitlərinin açılması vətəndaşlarımızın borclarına və krediti geri ödəyən zaman çətinliklə qarşılaşmasına gətirib çıxarır. Hərçənd AMB tərəfindən belə xətlərin açılması gəlirliliklə limitləşdirildi, lakin uzun müddət banklar tərəfindən belə kreditlərin açılması müşahidə olundu. Bu baxımdan qaydalara yenidən baxılması, xüsusilə bankların kreditləşməsi ilə

bağlı yeni qaydaların tətbiq edilməsinə ehtiyac var. Bu qaydalar isə qanunvericiliklə deyil, AMB-nin qəbul etdiyi qaydalarla tənzimlənir. Xüsusilə, ödəmə qabiliyyətinin yoxlanılması ilə bağlı qaydaların dəyişdirilməsi, bu istiqamətdə yə-

rın sonunda 2,7 faizə qədər yüksəlib. Bununla yanaşı, 2,7 faiz olduqca qanəedici rəqəmdir. Bir neçə il öncə problemli kreditlərin həcmi daha böyük idi. 2015-2018-ci illərdə problemli kreditlər bəzi dövrlərdə ikirəqəmli həddə çatıb. Yeni ümumi vəziyyətin qənaətbəxş olduğunu deyə bilərik. AMB-ni

kredit faizlərinin təqribən 20-25 faiz yüksəlməsi deməkdir. Bütün bu səbəblər ödəyicilərin ödəmə qabiliyyətinə mənfi təsir göstərir".

İqtisadçı kreditlərin silinmə mexanizmi ilə bağlı da şərh verdi: "Nə Mərkəzi Bank, nə də dövlət özəl banklara kreditlərin silinməsi ilə bağlı tapşırıq verə

Ölkədə problemli kreditlər artır - Səbəb, çıxış yolu

Mərkəzi Bank yeni rəqəmləri açıqladı; deputat isə günahı vətəndaşın ödəmə qabiliyyətini tam yoxlamadan kredit verilməsində görür - çağırış

ni qaydaların tətbiq edilməsi bütövlükdə problemli kreditlərin minimumlaşdırılmasına gətirib çıxara bilər".

İqtisadçı Xəlid Kərimli də problemli kreditlərin ümumi kredit portfelində həm nisbi, həm də mütləq ifadədə artdığını bildirdi. "Yeni Müsavat"a şərhində iqtisadçı qeyd etdi ki, əgər ötən ilin dekabr ayında qeyri-ışlək kreditlər 655 milyon manat idisə, oktyabrın 31-də bu məbləğ 805 milyon manat olub, bu isə 150 milyon manat artım deməkdir: "Ümumi kredit portfelini artdığına görə mütləq rəqəmlərlə təhlil o qədər də effektiv olmaz. Nisbi rəqəmlərdə problemli kreditlərin faizinə baxanda görürük ki, ilin əvvəlində bu rəqəm 2,4 faiz idisə, oktyab-

narahat edəcək məqam yoxdur. Problemli kreditlərin strukturuna baxanda görürük ki, istehlak kreditlərində pisləşmə 3,5 faizə qalxıb. Biznes kreditlərdə pisləşmə nisbətən azdır, lakin mövcuddur. İpoteka kreditlərində isə heç bir narahat edici məqam yoxdur. Hətta ilin əvvəli ilə müqayisədə yaxşılaşma müşahidə olunur. Problemli kreditlərin artmasının səbəblərinə gəlincə, ilk səbəb inflyasiyanın yüksək qalmasıdır. Eyni zamanda AMB siyasətinin nəticəsi olaraq, ölkədə faiz dərəcələrinin bir neçə il öncə ilə müqayisədə sürətlə yüksəlməsidir, 2023-cü ilə müqayisədə həm istehlak, həm biznes kreditlərinin faiz dərəcələrində 3 faizə qədər artım var. Bu isə

bilməz. Bu, bankların öz səlahiyyətində olan məsələdir. Tələblər ehtiyat yaratmağa aiddir. Yeni ödəmədə gecikmə yaranma hallarına hazır olmaq məqsədilə ehtiyat yaradılmalıdır. Silinmək, yaxud borcdan imtina ilə bağlı qərar yalnız bankın səlahiyyətində olan məsələdir. Dövlət yalnız silinə borcu kompensasiya edə bilər, lakin bunu etməz çünki burada maliyyə intizamının pozulması məsələsi ortaya çıxır. Problemli kreditlərin həcmi artmaması üçün vətəndaşların gəlirləri davamlı olaraq artmalıdır, banklar isə riskli kreditlərin verilməsini azaltmalıdır".

■ Nigar HƏSƏNLİ,
"Yeni Müsavat"

Ramiz Mehdiyev bu vəzifəsini də itirdi

Prezident Administrasiyasının sabiq rəhbəri Ramiz Mehdiyev Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının redaksiya heyətinin tərkibindən çıxarılıb. Modern.az saytının əldə etdiyi eksklüziv məlumata görə, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bununla bağlı 12 noyabr 2025-ci il tarixli 797 nömrəli Sərəncam imzalayıb.

Qeyd edək ki, Ramiz Mehdiyev 2024-cü ilin oktyabrına kimi Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının redaksiya heyəti sədrinin birinci müavini postunu tutub. Ötən ilin oktyabrında Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının redaksiya heyəti haqqında Əsasnamədə dəyişiklik edilib. Həmin dəyişikliyə əsasən, redaksiya heyəti sədrinin birinci müavini postu ləğv edilib. Nəticədə Ramiz Mehdiyev Azərbaycan Milli Ensiklopediyası redaksiya heyətinin tərkibində sadəcə adi üzv kimi qalıb.

Beləliklə, 12 noyabr 2025-ci il tarixli Sərəncamla R.Mehdiyev Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının redaksiya heyətinin adi üzvlüyündən də çıxarılıb.

Xatırladaq ki, Azərbaycan Milli Ensiklopediyası redaksiya heyətinin sonuncu tərkibi dövlət başçısının 1 noyabr 2018-ci il tarixli 636 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiqlənib.

Hazırda Azərbaycan Milli Ensiklopediyası redaksiya heyətinin sədri Prezident İlham Əliyevdir.

Redaksiya heyəti sədrinin müavinləri Akif Əlizadə (AMEA-nın həqiqi üzvü), İbrahim Quliyev (AMEA-nın həqiqi üzvü) və Anar Rzayevdir (Xalq yazıçısı).

Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının baş redaktoru İsa Həbibbəyli (AMEA-nın prezidenti), məsul katibi Tofiq Nağıyevdir (AMEA-nın vitse-prezidenti).

Akademik Ramiz Mehdiyev Cinayət Məcəlləsinin 278.1 (dövlət hakimiyyətini ələ keçirməyə yönələn əməllər), 274 (dövlətə xəyanət) və 193-1.3.2-ci (cinayət yolu ilə əldə edilmiş əmlakı leqallaşdırma) maddələri ilə ittiham olunur.

Bir müddət öncə Səbail rayon Məhkəməsinə Ramiz Mehdiyev barədə cinayət işi üzrə qərar qəbul edilib. Məhkəmə xüsusilə ağır cinayət əməllərinə görə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilmiş Ramiz Mehdiyev barədə verilmiş vəsatəti təmin edərək, 4 ay müddətinə ev dustaqlığı qətimkan tədbiri seçib.

87 yaşlı Ramiz Mehdiyev 1995-2019-cu illərdə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının rəhbəri, 2019-2022-ci illərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti olub. O, hazırda Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvüdür.

Xaricdə oxuyanlar təkrar imtahan verəcəklər

Peşə tanınması üzrə 2025-ci il üçün nəzərdə tutulmuş son imtahan dekabrın 19-da saat 11:00-da keçiriləcək.

Bakupost.az xəbər verir ki, imtahan Dövlət İmtahan Mərkəzinin (DİM) Elektron imtahanlar korpusunda kompüterlər vasitəsilə olacaq.

İmtahanda iştirak etmək üçün TKTA-da qeydiyyatdan keçmiş ərizəçilər dekabrın 15-dən etibarən DİM-in internet saytına daxil olaraq "Elektron imtahanlara buraxılış vərəqələri və nəticələrin çapı" xidməti vasitəsilə "İmtahana buraxılış vərəqəsi"ni çap edə biləcəklər. Buraxılış vərəqəsində imtahan yeri, binası, imta-

hanın keçirilmə vaxtı və digər zəruri məlumatlar göstəriləcək.

Ərizəçilər ixtisasları üzrə proqramla və test tapşırığı nümunələri ilə müvafiq linklərə

("Müəllimlik", "Mühəndislik", "Hüquq") keçid etməklə tanış ola bilərlər.

Müəllimlik ixtisasları üzrə ərizəçilərin ixtisas bilikləri, peşə bilikləri və verbal test tapşırıqları ilə məntiqi tefəkkürləri yoxlanılır.

Mühəndislik ixtisasları üzrə ərizəçilərin ixtisas bilikləri, situasiya-mühakimə test tapşırıqları vasitəsilə peşə sənətləri və məntiqi tefəkkürləri yoxlanılır.

Hüquq üzrə ərizəçilərin ixtisas bilikləri və verbal test tapşırıqları vasitəsilə məntiqi tefəkkürləri yoxlanılır.

İmtahanda iştirakçılara 30 test tapşırığı təqdim olunur. Hər doğru cavab bir balla, səhv və ya cavab verilməyən tapşırıqlar sıfır balla qiymətləndirilir. Səhv cavablar düz cavabların sayına təsir göstərmir. Ərizəçinin imtahanda müvəffəqiyyət qazanması üçün ən azı 15 bal toplaması tələb olunur.

Hikmət Hacıyev NATO Baş Qərargahında

Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi - Azərbaycan Prezident Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev Brüsseldə NATO Baş Qərargahını ziyarət edib.

APA xəbər verir ki, bu barədə Azərbaycanın NATO-dakı nümayəndəliyi "X" hesabında məlumat verib.

Brüsselə səfəri çərçivəsində NATO Baş Qərargahında Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi NATO-nun Şimal Atlantik Şurasının səfirləri, eləcə də Baş katibin siyasi məsələlər və təhlükəsizlik siyasəti üzrə köməkçisi Ruçe Borislə görüşüb.

Görüş zamanı NATO-nun Şimal Atlantik Şurası səfirlərinin Azərbaycana səfəri və Prezident İlham Əliyevlə görüşü xatırlanıb.

Tərəflər genişmiqyaslı məsələlər üzrə, o cümlədən uğurlu Azərbaycan-NATO tərəfdaşlığı və əməkdaşlıq perspektivləri barədə, Avropanın enerji təhlükəsizliyi, regional təhlükəsizliyə dair məsələlər və Azərbaycan-Ermənistan sülh gündəliyi ətrafında fikir mübadiləsi aparıblar.

"Azərbaycan öz qanunlarına istinad edir. Məhkəmələrdə də, digər bütün sahələrdə də öz qanunlarına istinadən hərəkət edir və fəaliyyət göstərir".

Bu sözləri Pravda.az-a açıqlamasında Milli Məclisin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin üzvü Elman Məmmədov deyib.

Sözünə davam edən deputat deyib: "Deyirlər ki, Azərbaycan Avropa məhkəmələrinin qərarlarını icra etmir. Belə, bir az əvvələ qayıdaq? Azərbaycan Avropa məhkəmələrinə xeyli sayda müraciət edib. 1990-cı illərdən başlayaraq - ərazilərimiz işğal altında olanda, bizə qarşı soyqırımlar törədildəndə, insanlara mizə işğencələr verilməsi ilə, itkin düşənlərlə, əsirələrlə bağlı... Avropa məhkəmələri bunların hansına ədalətli yanaşmış? Bizim haqlı tələblərimizin, müraciətlərimizin hansına baxıb? Demək olar, heç birinə. İndi görün Avropa məhkəmələri Azərbaycana qarşı nə ilə məşğuldur - Azərbaycan vətəndaşlarına, bütövlükdə insanlığa, dövlətə, dövlətçiliyə qarşı cinayət törətmiş ermənilərin müdafiəsi, Azərbaycan qanunlarını pozaraq cinayət əməlləri ilə məşğul olan şəxslərin azadlığa buraxılması iddiası ilə! Hələ çox şeylər saymaq olar. Buna görə də, təbii ki, Azərbaycan Avropa məhkəmələrinin ədalətsiz, haqsız, Azərbaycan qanunlarına zidd olan heç bir tələbini, qərarını icra etməyəcək, yerinə yetirməyəcək".

Deputat həmçinin vurğulayıb ki, Azərbaycan müstəqil dövlətdir, öz məhkəmələri fəaliyyət göstərir: "Qanunlarımız da var və hər biri beynəlxalq hüququn, BMT-nin bütün nizamnamə və tələblərinə uyğundur. Buna görə də Avropa məhkəmələrinin qərəzli, haqsız, yersiz qərarlarını icra et-

mirik".

Qeyd edək ki, Azərbaycanla Avropa Şurası Parlament Assambleyası arasında davam edən gərginlik səbəbindən ölkəmiz iki ilə yaxındır Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin qərarlarının icrasını dayandırılıb. Buna baxmayaraq, hökumət Avropa Şurasının özü və digər strukturları ilə əməkdaşlıq edir. Məsələn, iki ay əvvəl qurumun işğencələr Əleyhinə Komitəsi Azərbaycana buraxılıb.

Azərbaycanın AŞ PA-da ki deputat qrupunun rəhbəri olmuş Səməd Seyidov Gununesi.info-ya demişdi ki, bunun üçün ciddi səbəbimiz var: "Bu da ondan ibarətdir ki, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin hakimlərini AŞ PA seçir. Azərbaycan da AŞ PA-da yoxdur. Biz nə üçün səs vermədiyimiz hakimlərin qərarlarını icra etməliyik?"

Maraqlıdır ki, AŞ PA ilə gərginlik yaşayan Azərbaycan Avropa Şurasının digər strukturları ilə əməkdaşlıq edirsə, Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin qərarlarını icrası ilə bağlı addım ata bilərmi?

Bu mövzuda hüquqşünas Qulamhüseyn Əlibəyli "Yeni Müsavat"a danışdı. Onun fikrincə, Avropa Məhkəməsi ilə əlaqələrin, eləcə də məhkəmə qərarlarının icra olunub-olunmamasının AŞPA ilə münasibətlərə heç bir dəxli yoxdur:

"AŞPA siyasi orqandır və məsləhətçi xarakter daşıyan, hüquqi icra mexanizmi olmayan siyasi platformadır. O, siyasi orqan olaraq istənilən dövlətə münasibətdə müəyyən mövqe tuta bilər və mən razıyam ki, Azərbaycanla bağlı AŞPA-nın son dövrlərdə tutduğu mövqe qərəzli xarakter daşıyır.

Amma məsələ ondadır ki, Azərbaycan Avropa Şurası-

Bakıdan Avropa Məhkəməsinə sərt mesaj - "Yaxın keçmişi unutmamışıq..."

Azərbaycan AŞ PA ilə gərginliyə görə qərarların icrasını dayandırılıb; ilin sonunadək "buzlar əriyəcəkmi"?

nin üzvü olaraq qalır. Avropa Şurası isə təkə AŞPA-dan ibarət deyil. Avropa Konvensiyasına görə, Azərbaycan Avropa Şurasına üzv olduğu andan etibarən həm də Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinin institutunu tanıyır və onun qərarlarının icrasını qəbul etmiş olur. Buna görə də hüquq edilməsi hüquqi baxımdan heç bir məntiqə sığmır. Əslində hüquqi prizmadan baxanda bu, nonsens kimi görünməlidir.

Məsələn, belə çıxır ki, bizim heç birimiz rayon məhkəməsi hakimlərinin təyinatında iştirak etmirik. Ali Məhkəmə və Konstitusiyaya Məhkəməsi hakimlərinin seçilməsində də iştirak etmirik. Onda belə bir məntiq ortaya çıxır: əgər hakimlərin təyinatında iştirak etmirsə, onların verdiyi qərarları da icra etməyə və ya vətəndaş olaraq həmin qərarları tanımağa? Bu, tamamilə yanlış və hüquqa zidd yanaşmadır".

Hüquqşünas vurğulayıb ki, Avropa Məhkəməsinin qərarlarının icrası dövlətin öz üzərinə götürdüyü öhdəlikdir:

"Dövlət bu gün də Avropa Şurasının digər qurumları ilə əməkdaşlıq edir. Əslində qərarların icrasına nəzarəti Avropa Məhkəməsi deyil, Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsi həyata keçirir və Nazirlər Komitəsində qərarların icrası üçün məcburetə mexanizmi yoxdur. Sadəcə olaraq, diplomatik təzyiq, monitoring və siyasi tövsiyələr vasitəsilə icraya nail olmağa çalışırlar. Bu səbəbdən əgər biz Avropa Şurasının Nazirlər Komitəsi-nin üzvü olaraq qalırsaq, məhkəmə qərarlarını qulaqardına vura bilmərik.

Beləliklə, bir daha təkrar edərdim ki, bu yanaşma çox uyğun olmayan bir yanaşmadır. Əslində bu, Azərbaycanın mövqeyinə bəraət qazandırmıq üçün hüquqi əsas olmayan, ziddiyyətli bir arqument kimi görünür. Biz Avropa Şurasının bütün mexanizmlərində iştirak edirik - Nazirlər Komitəsinin işində iştirak edirik, işğencələrə qarşı Komitənin fəaliyyətində iştirak edirik, regional və beşədiyyə platformalarında iştirak edirik, digər qurumlarla mütəmadi əməkdaşlıq edirik. Prinsip etibarilə bütün bu proseslərin iştirakçısı olan bir ölkənin Avropa Məhkəməsinin qərarlarını icra etməməsi anlaşılan deyil.

Bu səbəbdən Avropa Məhkəməsinin qərarları hökumətə yerinə yetirilməlidir, bu dövlətin götürdüyü hüquqi öhdəlikdir. Əgər dövlət bu öhdəliyi yerinə yetirmək istəmirsə, onda Avropa İnsan Hüquqları Konvensiyasından çıxmalıdır, onu ləğv etməlidir və açıq şəkildə bəyan etməlidir ki, bizim Avropa Şurası ilə bütün əlaqələrimiz kəsilir. Bu, hüquqi olaraq tamamilə mümkündür.

Anlayıram ki, çoxsaylı müraciətlər var, çoxsaylı qərarlar var və onların bəziləri hələ də icra olunmayıb. Lakin nəzərə almaq lazımdır ki, Avropa Məhkəməsinin qərarların icrası üçün məcburi icra mexanizmi yoxdur. Ona görə də müxtəlif bəhanələr uydurmaq, siyasi motivli arqumentlər irəli sürmək o qədər də ağlabatan variant kimi görünmür və belə yanaşma hüquqi realıqla üst-üstə düşmür".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

AI Azərbaycanla yeni sazişə ümid edir

"Şəxsən AI-Azərbaycan münasibətlərində, xüsusilə də keçən ilin aprel ayında Yüksək Nümayəndə/Vitse-Prezident Kallasin Bakıya səfərindən sonra yaranmış yeni müsbət dinamikanı müşahidə etməkdən məmnunam".

Bunu APA və "Armenpress"-ə birgə müsahibəsində Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz və Gürcüstan böhranı üzrə xüsusi nümayəndəsi Maqdalena Qrono deyib.

"Ümid edirik ki, yeni Tərəfdaşlıq Prioritetləri üzrə davam edən danışıqlar və yeni ikitərəfli Saziş layihəsi üzrə aparılan müzakirələr çox tez bir zamanda nəticə verəcək, beləliklə, biz ikitərəfli gündəməmizə müsbət və hərtərəfli şəkildə fokuslanıla biləcəyik", - xüsusi nümayəndə qeyd edib.

Qeyd edək ki, Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin Mətbuat xidməti idarəsinin reisi Ayxan Hacızadə APA-ya müsahibəsində hazırda Avropa İttifaqı ilə yeni Tərəfdaşlıq Prioritetləri üzrə danışıqlara başlanılması, yeni hərtərəfli Saziş layihəsi üzrə danışıqların bərpə edilməsi barədə ümumi razılığın mövcud olduğunu bildirib.

"Revizor"lar sərhəddən nə vaxt gedəcək?

Avropa İttifaqının Ermənistandakı Avropa İttifaqı Müsahidə Missiyasının (EUMA) mövcud mandatı 2025-ci ilin yanvarında əlavə iki il müddətinə, yəni 19 fevral 2027-ci il tarixinə qədər uzadılıb.

Modern.az xəbər verir ki, bunu Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz və Gürcüstan böhranı üzrə xüsusi nümayəndəsi Maqdalena Qrono APA və "Armenpress"-ə birgə müsahibəsi zamanı deyib.

"Mənim anladığıma görə, əksi tələb olunmadıqca, missiya ən azı mövcud mandatının sonuna qədər fəaliyyətini davam etdirəcək. Mən həmçinin bu fürsətdən istifadə edərək Missiya ilə bağlı bütün yanlış məlumat yayımı hekayələrini qəti şəkildə təkzib etmək istəyirəm. Təmmiqyaslı mülki missiya kimi onun məqsədi Ermənistan-Azərbaycan sərhədinin Ermənistan tərəfi üzrə vəziyyəti tam tərəfsizliklə müşahidə etmək və hesabat vermək, həmçinin sərhədin birbaşa yaxınlığında yaşayan cəmiyyətlər arasında etimad yaratmağa töhfə verməkdir. Məsələn, Missiya keçən il ikitərəfli sərhədin ilk seqmenti delimitasiya edildikdən sonra təhlükəsizlik və sabillik mühitinin yaxşılaşması barədə hesabat verib və bu mühitin 2025-ci ilin avqustunda sülh sazişinin ilkin razılaşdırılmasından sonra xeyli artdığı görünür", - o qeyd edib.

Azərbaycanın Ermənistan hakimiyyəti qarşısında qoyduğu ev tapşırıqlarından biri konstitusiya və normativ hüquqi aktlara dəyişikliklərin edilməsidir. Ölkəmizə qarşı ərazi iddialarının əks olunduğu sənədlərin, əsas qanunun mövcudluğu şəraitində sülh sazişinin imzalanması davamlı sülhə gətirib çıxartmayacaq, bunu bir çoxları yaxşı bilir. Amma görünən budur ki, Ermənistan prosesi maksimum uzatmağa və hansısa məqamda fürsətdən yararlanmağa çalışır.

Ermənistanın ədliyyə naziri Srбуhi Qalyanın sədrliyi ilə Konstitusiya İslahatları Şurasının sonuncu iclası keçirilib. “Yeni Müsavat” bu barədə erməni mediasına istinadən bildirir. Şura üzvləri prokurorluq və istintaq orqanları ilə bağlı müddəaları müzakirə ediblər. “Mən Ədliyyə Nazirliyinin üzərinə götürdüyü öhdəliyi, daha doğrusu, mətnin işlənilib hazırlanması və onun işlənilib hazırlanması müddətini bir daha qeyd etmək istərdim. Konkret olaraq, bu öhdəlik o deməkdir ki, Konstitusiyanın yeni mətni mart ayına qədər hazır olmalıdır. Bu gün biz prokurorluq və istintaq orqanları ilə bağlı müddəaları müzakirə edəcəyik”, - Qalyan deyib.

Baş nazir Nikol Paşinyan da bundan əvvəl konstitusiya ilə bağlı addımların seçkilərdən sonra atılacağını demişdi. Müstəqillik Bəyannaməsində Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsi ilə bağlı müddəa yer alıb, Ermənistan Konstitusiyasında isə bu müddəaya istinad var. Təbii ki, Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı ərazi iddialarından imtina bizim üçün əsasdır. Azərbaycan bu istinaddan narazıdır və ərazi bütövlüyünə iddia kimi qəbul edir və Ermənistanla arasında sülh bağlanmasına maneə kimi görür.

Ermənistanda konstitusiya ilə bağlı anormal mövqe var. Hakimiyyət maksimum vaxt udmağa, ev tapşırığını həll etməməyə çalışır, müxalifət daha radikal mövqedən çıxış edir. Bəzən absurdcasına Azərbaycanın da öz konstitusiyasını dəyişdirməsini təklif edirlər. İddia olunur ki, 1991-ci ilin 18 oktyabrında qəbul edilmiş Konstitusiya aktında 1918-20-ci il Cümhuriyyətinin varisi olduğumuzu rəsmiləşdirməyimiz Ermənistanla qarşı ərazi iddiasıdır.

Proses hara aparır? Paşinyan seçkini udduqdan sonra konstitusiyayı dəyişəcəkmisi?

Sosial Tədqiqatlar Mərkəzinin baş mütəxəssisi, siyasi şərhçi Tural İsmayilov

Ermənistanda yeni konstitusiya hazırlığı - proses başladı

Rəsmi İrəvan son “ev tapşırığı” ilə bağlı hərəkətə keçdi və yeni mətn marta qədər tərtib olunacaq - Bakının gözləntisi

“Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Ermənistanda konstitusiya islahatları mövzusu artıq sırf hüquqi çərçivədən çıxaraq regional təhlükəsizlik gündəminin əsas elementlərindən birinə çevrilib: “Ədliyyə naziri Srбуhi Qalyanın rəhbərliyi altında keçirilən Konstitusiya İslahatları Şurasının son iclası da bu prosesin formal xarakter daşdığını bir daha nümayiş etdirdi. Rəsmi açıqlamalarda prokurorluq və istintaq orqanları ilə bağlı müddəaların müzakirə aparıldığı bildirilsə də, əsas məsələ olan Müstəqillik Bəyannaməsinə istinad mövzusu yenə açıq saxlanıldı. Qalyanın “mart ayına qədər yeni mətn hazır olacaq” deməsi isə daha çox siyasi deklarasiya təsiri bağışlayır. Ermənistan siyasətində bu tip vaxt göstəricilərinin icra mexanizminə çevrilmədiyi artıq dəfələrlə müşahidə edilib. Paşinyan da daha öncə konstitusiya ilə bağlı əsas addımların yalnız seçkilərdən sonra atılacağını deməklə prosesin bilavasitə daxili siyasi risklərlə bağlı olduğunu etiraf etmişdi”.

T.İsmayilov xüsusilə qeyd etdi ki, Müstəqillik Bəyannaməsində Qarabağın Ermənistanla birləşdirilməsi ilə bağlı açıq müddəanın

yer alması və Konstitusiyada bu sənədə istinadın qalması rəsmi Bakının əsas narazılıq nöqtəsidir: “Azərbaycan bu istinadı açıq ərazi iddiası kimi qiymətləndirir və haqlı olaraq sülh müqaviləsinin imzalanmasına hüquqi maneə sayır. Prezident İlham Əliyevin “konstitusiya dəyişməzsə, sülhün mənası olmayacaq” mövqeyi də məhz bu hüquqi məntiqə söykənir. Burada söhbət təkcə siyasi etimaddan yox, gələcəkdə mümkün revizionizmin hüquqi əsasının ləğvindən gedir. İrəvan isə bu məsələni uzun müddətdir həm daxili auditoriyaya, həm də beynəlxalq platformalara fərqli rakurslardan təqdim etməyə çalışır. Paşinyanın “Müstəqillik Bəyannaməsi Konstitusiyaya tam daxil edilməyib” açıqlaması hüquqi manipulyasiya təsiri bağışlayır. Çünki istinadın özü artıq siyasi və hüquqi mənə daşıyır. İstər tam, istər qismən olsun, bu sənədə bağlılıq faktı ərazi iddialarını legitimləşdirmə riski yaradır. Azərbaycan tərəfi də məhz bu riskin aradan qaldırılmasını tələb edir”.

STM əməkdaşının fikrinə, Paşinyan siyasi hesabla-

mada hələ də millətçi elektoratın böyük təsir gücünə malik olduğunu nəzərə alır: “O, seçicilərin mühüm hissəsinin hələ də Qarabağla bağlı mifoloji düşüncədən tam ayrılmadığını yaxşı bilir. Bu səbəbdən konstitusiyanın açıq şəkildə dəyişdirilməsini özü üçün ciddi siyasi risk kimi təqdim etməyə çalışır. Digər tərəfdən, Ermənistan rəhbərliyi vaxt udmaqla geosiyasi proseslərin gedişatını dəyişəcəyinə ümid edir. İrəvan maksimum manevr etməyə çalışır. Lakin bu manevr imkanları getdikcə daralır. Regionda yeni kommunikasiyaların açılması, Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı müzakirələr, Türkiyə - Azərbaycan tandeminin güclənməsi Ermənistanın strateji passivliyini daha da dərinləşdirir. Bu şəraitdə konstitusiya problemi sadəcə hüquqi sənəd dəyişikliyi yox, Ermənistanın gələcək geosiyasi mövqeyinin də müəyyənedicisinə çevrilir. Ermənistan cəmiyyətində də artıq bu uzatma siyasətinə qarşı səssiz narazılıq formalaşır. Xüsusilə gənc nəsil regional təcridin iqtisadi nəticələrini daha aydın hiss edir. Onlar açıq sərhədlər, investisiya mühiti və normal qonşuluq münasibətləri istəyir. Lakin köhnə siyasi elita

hələ də təsir dairəsini itirmək üçün təhlükə narrativindən istifadə edir. Revanşist ideologiya isə Ermənistanı real təhlükəsizlikdən uzaqlaşdırır. Əsl təhlükəsizlik məhz hüquqi iddiaların aradan qaldırılmasından sonra mümkündür. Paşinyanın seçkilərdən sonrakı davranışı ilə bağlı nikbin proqnozlar hələ zəif əsaslara söykənir. Onun indiyədək nümayiş etdirdiyi siyasi praktika göstərir ki, o, prinsiplə qərarları yalnız məcbur qalanda verir. Seçki mərhələsində konstitusiya dəyişikliyi onun üçün “toksik mövzu” olaraq qalır. Seçkilərdən sonra isə yeni daxili təzyiq dalğasının yaranacağı istisna edilmir. Millətçi blokun küçə faktorundan istifadə etmə ehtimalı da Paşinyanın manevr imkanlarını daha da məhdudlaşdırır”.

Ekspertin sözlərinə görə, Azərbaycan bu prosesdə gözləmə mövqeyində deyil: “Rəsmi Bakı mövqeyini aydın, sabit və ardıcıl şəkildə ortaya qoyub: konstitusiyadakı ərazi iddiaları aradan qaldırılmasından sülh sazişi dayanıqlı sayılmayacaq. Bu, ultimatum yox, beynəlxalq hüququn tələbidir. Sülh sənədi gələcək nəsillər üçün hüquqi zəmanət olmalıdır. Bu zəmanət isə

yalnız iddialardan təmizlənmiş əsas qanun üzərində qurula bilər. Nəticə etibarilə, Ermənistanın hazırkı davranışı real islahat iradəsindən daha çox vaxt udmaq strategiyasını xatırladır. Həm hakimiyyət, həm də müxalifət ayrı-ayrı tonlarda danışsa da, faktiki olaraq eyni hüquqi riski qoruyub saxlayır. Bu isə sülh prosesinin davamlılığına ciddi təhlükə yaradır. Paşinyanın seçkilərdən sonra konstitusiyayı dəyişəcəyinə dair qəti əminlik formalaşdırmaq üçün hələ real əsas yoxdur. Əksinə, mövcud siyasi dinamika göstərir ki, İrəvan hələ də qərarlıqlıq və qorxu sindromundan çıxıb bilməyib. Ermənistan üçün vaxt sürətlə daralır və bu dəfə zaman faktoru onun əleyhinə işləyir”.

T.İsmayilov bildirdi ki, rəsmi Bakı mövqeyini aydın, sabit və ardıcıl şəkildə ortaya qoyub: konstitusiyadakı ərazi iddiaları aradan qaldırılmasından sülh sazişi dayanıqlı sayılmayacaq: “Bu, ultimatum yox, beynəlxalq hüququn tələbidir. Sülh sənədi gələcək nəsillər üçün hüquqi zəmanət olmalıdır. Bu zəmanət isə yalnız iddialardan təmizlənmiş əsas qanun üzərində qurula bilər. Nəticə etibarilə, Ermənistanın hazırkı davranışı real islahat iradəsindən daha çox vaxt udmaq strategiyasını xatırladır. Həm hakimiyyət, həm də müxalifət ayrı-ayrı tonlarda danışsa da, faktiki olaraq eyni hüquqi riski qoruyub saxlayır. Bu isə sülh prosesinin davamlılığına ciddi təhlükə yaradır. Paşinyanın seçkilərdən sonra konstitusiyayı dəyişəcəyinə dair qəti əminlik formalaşdırmaq üçün hələ real əsas yoxdur. Əksinə, mövcud siyasi dinamika göstərir ki, İrəvan hələ də qərarlıqlıq və qorxu sindromundan çıxıb bilməyib. Ermənistan üçün vaxt sürətlə daralır və bu dəfə zaman faktoru onun əleyhinə işləyir”.

□ E.PASASOY,
“Yeni Müsavat”

Xankəndidə terrora əl atan Karenin işi məhkəmədə

Xankəndidə terrorçuluq və digər xüsusilə ağır cinayətlər törətməkdə təqsirləndirilən şəxsin barəsində cinayət işi məhkəməyə göndərilib.

Bu barədə Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən bildirilib.

Məlumatla görə, cari il sentyabrın 14-də Azərbaycan Respublikasının Xankəndi şəhəri ərazisində odlu silah və döyüş sursatlarından atəş açılmaqla partlayışla nəticələnən terrorçuluq edilməsi, habelə terrorçuluqla əlaqədar ikidən çox polis əməkdaşının qəsdən öldürülməsinə cəhd edilməsi və digər faktkar üzrə Baş Prokurorluğun istintaq idarəsində Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin müvafiq maddələri başlanmış cinayət işinin ibtidai istintaqı yekunlaşıb.

İstintaq tədbirləri, Xankəndi şəhərinin erməniəsilli sakini, 1967-ci il təvəllüdlü Karen Avanesyanın bir sıra xüsusilə ağır cinayətlər törətməsinə əsaslı şübhələr müəyyən edilib.

Belə ki, K.Avanesyan ictimai təhlükəsizliyi pozmaq, əhali arasında vahimə yaratmaq məqsədilə, partlayışların törədilməsi, insanların öldürülməsi və digər ictimai təhlükəli nəticələrin baş verməsi ilə müşayiət olunan terrorçuluq əməli, habelə terrorçuluqla əlaqədar qəsdən adam öldürmə cinayətlərini törətmək məqsədilə Xankəndi şəhərinin ərazisində 2023-cü ilin sentyabr ayına kimi fəaliyyət göstərmiş qanunsuz silahlı birləşmələrdən qalmış odlu silah - "AKMS" markalı avtomat silahı, onun komplekt hissələrini, habelə çox sayda əl qumbaralarını əldə edib həmin şəhərin ərazisində gizlədərək uzun müddət saxlayıb, cinayətkar niyyətini həyata keçirmək üçün sentyabrın 14-də saat 07 radələrində yaşadığı sosial sığınacağı hər hansı bir səbəb bildirmədən tərk edib gizlətdiyi silah-sursatları götürərək atəşə hazır vəziyyətə getirib, saat 09 radələrində yaşayış olmayan başqa bir evə girib mövqe tutmaqla polis əməkdaşlarının yaxınlaşmasını gözləyib, onun olduğu yeri müəyyən etməyə çalışan polis əməkdaşlarının sayının çoxluğunu müşahidə etdikdən sonra qabaqcadan planlaşdırdığı terrorçuluq və çoxsaylı hakimiyyət nümayəndələrini öldürmək üçün şəraitin yetişdiyi qənaətinə gələrək gizləndiyi yerdən avtomat silahdan ona yaxınlaşan polis əməkdaşlarına nizamsız çoxsaylı atəşlər açıb, ardınca isə əl qumbaralarını polis əməkdaşlarının olduqları yerə ataraq partladıb.

Nəticədə 3 nəfər polis əməkdaşı müxtəlif dərəcəli bədən xəsarətləri almış, hadisə yerindən təciliyyə edilərək zəruri tibbi yardımlar göstərildiyindən həyatlarını xilas etmək mümkün olub.

Bundan başqa, qanunvericiliyin tələblərinə və edilən dəfələri xəbərdarlıqlara baxmayaraq, Karen Avanesyan hakimiyyət nümayəndələrinin qanuni tələblərinə tabe olmaqdan boyun qaçırdığı üçün polis əməkdaşları tərəfindən odlu silah tətbiq olunmaqla saxlanılıb, ardınca isə zəruri tibbi yardımlar göstərilməklə xəstəxanada müalicə edilib.

Cinayət işi üzrə toplanmış sübutlar əsasında Karen Avanesyan Cinayət Məcəlləsinin 29,120.2.3, 29,120.2.4, 29,120.2.7, 29,120.2.11 (xidməti vəzifəsini yerinə yetirməsi ilə əlaqədar ümumi təhlükəli üsulla iki və daha çox şəxsi terrorçuluqla əlaqədar qəsdən öldürməyə cəhd qəsdən adam öldürməyə cəhd), (qəsdən adam öldürməyə cəhd), 214.2.3 (odlu silahdan və silah qismində istifadə olunan predmetlərdən istifadə terrorçuluq törədildikdə), 228.1 (qanunsuz olaraq odlu silah, onun komplekt hissələrini, döyüş sursatını əldə etmə, saxlama və daşıma) və 315-ci (hakimiyyət nümayəndəsinə qarşı müqavimət göstərmə və zor tətbiq etmə) maddələri ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cəlb olunub.

Karen Avanesyan barəsində ibtidai istintaq orqanının vəsatəti, ibtidai araşdırmaya prosessual rəhbərliyi həyata keçirən prokurorun təqdimatı əsasında Xankəndi şəhər məhkəməsinin qərarı ilə həbs qətimkan tədbiri seçilib.

Cinayət işi üzrə ibtidai istintaq tamamlanaraq baxılması üçün aidiyyəti üzrə Gəncə Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə göndərilib.

Azərbaycan xalqına qarşı çoxsaylı ağır cinayətlərdə ittiham olunan ermənilərin məhkəməsi davam edir. Artıq prokuror onlara uzunmüddətli həbs cəzaları (ömürlük, 20-15-10 il) tələb edib. Aydın ki, belə ağır cəzalar hansısa yumurta oğurluğuna görə istənilmir.

Ermənistanda isə bir sıra radikal qüvvələr hələ də sanki "paralel dünyada" yaşayırmış kimi, onları axmaqcasına az qala mələk, "əsir" kimi təqdim edirlər. Onlardan biri də üzdənəraq hüquq müdafiəçisi Siranuş Sakyandır.

Bu axçının iddiasına görə, Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi Azərbaycanda fəaliyyətini dayandırdıqdan sonra (sentyabr, 2025) Bakıdakı ermənilər faktiki tam təcrid durumuna düşüb, çox nadir hallarda onlara ailələri ilə əlaqə saxlamağa şərait yaradılır, hətta aralarında intihara cəhd halları qeydə alınıb. Guya qohumları bu barədə onlarla nadir telefon danışqları zamanı xəbər tutublar. Harda, nə vaxt, necə intihara cəhd halları olub? Belə şey mümkünmü?

Demokratiya və İnsan Hüquqları Komitəsinin sədri Çingiz Qənizadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, o cür iddialar erməni həyasızlığının daha bir nümunəsidir və erməni həyasızlığı hələ uzun illər davam edəcək: "Bu cür uydurma söhbətləri ortaya atan ermənilər həm Azərbaycana böhtan atmaq, Azərbaycanı öz ələmlərində dünyada hörmətdən salmaq, həm də özlərini erməni cəmiyyətinin gündəmində diqqətində saxlamaq məqsədi güdürlər. Beynəlxalq Qırmızı Xaç Komitəsi Azərbaycanı tərk etdikdən sonra erməni cinayətkarların hər şeydən guya tam təcrid olunduqları barədə deyilənlər tamamilə yalandır. Azərbaycan Ombudsmanın nümayəndələri həmin ermənilərə mütəmadi baş çəkirlər. Təcridxanadan onların öz ailələri ilə telefonla danışmalarına şərait yaradılır. Məhkəmə zallarına gələnərmənilərin geyimlərinin necə təmiz, səliqəli olduqları görünür. Onlar vəkillərlə, tərcüməçi ilə təmin olunublar, sərbəst könüllü ifadə veriblər. Bir sözlə onlara qarşı heç bir qanunsuz hərəkət, təzyiq filan olmayıb və yoxdur. Belə olduğu halda guya həmin cinayətkar ermənilərin hansınınsa intihara cəhd etdiyi barədə ermənilərin uydurmaları həyasızlığın pik həddidir. Saxlanılan şəxslərdən heç biri intihara cəhd etməyib. Nə təcridxanada, nə məhkəmə prosesində onlara heç bir təzyiq olmayıb. Məhkəmə onların törətdiyi əməllərə görə adekvat cəza verəcək".

Xəyal Bəşirov isə bildirdi ki, Azərbaycan dövlətinə və xalqına qarşı ağır cinayətlər törətməkdə ittiham olunan 15 erməni ilə bağlı məhkəmə prosesinin böyük bir mərhələsi arxada qalıb və ittihamedicitərəf olaraq prokurorlar həmin şəxslərə Azərbaycan Cinayət Məcəlləsinin 20-dən artıq ağır və xüsusilə ağır maddəsi ilə cəza verilməsini istəyiblər: "Həmin maddələrin hamısında nəzərdə tutulan cinayətləri

o şəxslər həyata keçiriblər və özləri məhkəmədə ifadələrində bunları etiraf ediblər. Onların əksəriyyətinin törətdiyi cinayətlər müharibə cinayətidir. Bu cinayət isə ən ağır cəzanı nəzərdə tutur. Həmin 15 erməninin həm ibtidai istintaq mərhələsində, həm məhkəmə istintaq mərhələsində qanunvericilikdən kənar heç bir hal

dikləri cinayətlərə görə saxlanıb istintaqa cəlb olunduğunu bir hüquqçu kimi bilməli idi. Azərbaycanın Ermənistanından, azərbaycanlıların ermənilərdən fərqi həm də odur ki, saxlanılan və ya əsir düşən şəxslərə qarşı işgəncə həyata keçirmir. Ermənistan və ermənilər müxtəlif zamanlarda dümanlı havada azıb onlar tərəfə

mişdilər və heç bir əsas olmadan onların üzərinə qondarma məhkəmə qurub onları məhkum etmişdilər. Azərbaycanın təcürbəsində isə heç zaman ermənilərə qarşı bu cür amansızlıqlara yol verilməsi olmayıb. Azərbaycan hətta xalqımıza qarşı ən ağır cinayətlər törətməmiş haqqında söhbət gədən 15 erməniyə belə qanun

Bakıdakı ermənilərlə bağlı həyasız yalan - cavab gecikmədi

Məhkəməsi gedən hərbi canilər arasında intihara cəhd edən olub? - hüquqşünaslardan reaksiya

baş verməyib. Bütün proses qanunlar çərçivəsində gedib. Eləcə də təcridxanada onlara qarşı qanunun tələbindən kənar heç bir hərəkətə yol verilməyib. Məhkəmələri şəffaf, ədalətli şəkildə keçib. Baxmayaraq ki, həmin şəxslər Azərbaycan xalqına qarşı çox ağır cinayətlər törədiblər, onların törətdikləri cinayətlərdən 500 mindən artıq zərərçəkmiş tərəf var, onlara qarşı qanundan kənar heç bir hərəkətə yol verilmir. Həmin o şəxslərin, eyni zamanda şahidlərin mümkün qədər iştirakı ilə məhkəmə prosesləri həyata keçirilir. Proseslərdə hüquq müdafiəçilərinin, jurnalistlərin iştirakı təmin edilir. Hətta zərərçəkmiş tərəf olan şəxslər onlara işgəncələr vermiş, məhrumiyətlər yaşatmış, doğmalarını öldürmüş həmin ermənilərə qarşı məhkəmə prosesində sivil münasibət sərgiləyirlər. Azərbaycan bu məsələdə də dünyaya yaxşı bir nümunə qoyur. Həmin ermənilərin tamamilə təcrid olduqları, hətta guya hansınsa intihar etdiyi barədə iddialar tamamilə cəfəngiyyatdır".

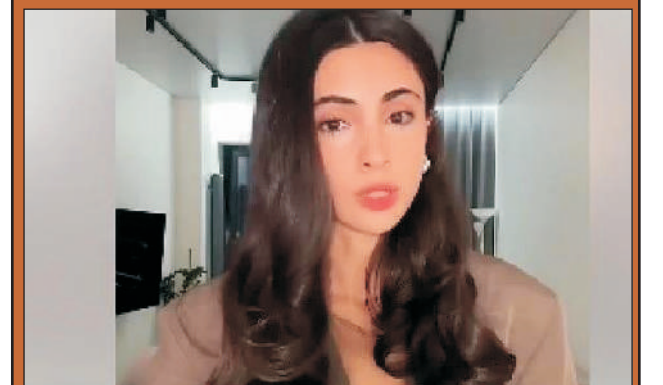
Hüquqşünas dedi ki, Siranuş Sakyana adlı qondarma erməni hüquq müdafiəçisinin fəaliyyətinə diqqət etdikdə görürük ki, onun hüquqla heç bir əlaqəsi yoxdur: "Bu adam hüquqa xələf gətirən fəaliyyətə məşğuldu, daşnak mövqei birisidir. Bu adam normal hüquq müdafiəçisi olsaydı Bakıda məhkəməsi gedən 15 erməninin əsir olmadığını, törət-

keçmiş azərbaycanlı əsgərləri ələ keçirib işgəncələr verirdilər, dogma kəndlərini ziyarət üçün Kəlbəcərə getmiş Dilqəm Əsgərovu və Şahbaz Quliyevi girov götürüb onlara qarşı amansız işgəncələr ver-

müstəvisində davranır və humanist yanaşır. O ermənilər heç zaman saxlandıqları yerdən, onlara münasibətdən şikayət etməyiblər".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Erməni blogger: "Biz əslində türkük"

Rusiyanın Stavropol diyarında yaşayan erməni qadın əslində türk olduğunu etiraf edib. Axar.az xəbər verir ki, qadının bu etirafı sosial şəbəkələrdə yayılıb.

"Mən erməniyəm, Stavropolun balaca bir kəndindənəm və bu kənddə yaşayan ermənilər hansısa türk dilində danışirlar. Məni erməni kilsəsində xaç suyuna çəkiblər, amma mən uşaqlıqdan böyüklərdən türk dilində nağıllar eşidirəm. Mənim əcdadlarım bir neçə əsr əvvəl bu kənddə məskunlaşıblar. Onlar erməni identikliyi qoruyub saxlasalar da, dillərini unudublar. Mən tərəf seçməyə məcbur deyiləm. Mənim identikliyim kompleksli ola bilər. Belə bir nəzəriyyə var ki, guya biz türkdilli xalqların arasında yaşamışıq, onlar da bizə bu dili məcburi yeridiblər və beləcə biz də erməni dilini unutmuşuq. Amma Rusiyada bu qədər vaxta qədər erməni dilinə qayda bilərdik axı. Mən özüm linqvistem, ingilis və Çin dilini öyrənmişəm, amma erməni dilini öyrənmə bilmirəm. O zaman mən necə erməni oluram?" - qadın bildirib. Qeyd edək ki, islamı qəbul etməyən alban tayfalarından bəziləri sonradan kilsələrin haylara verilməsi ilə erməniləşməyə məruz qalıblar.

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin KTMT ölkələrinə silahlı qüvvələrinin Rusiya silahları ilə silahlanmasını təklif edib. O bu barədə təşkilatın Bışekdə keçirilən iclasında bildirib.

nü və yüksək keyfiyyətli hərbi texnika istehsalı ilə ixrac imkanlarını qoruyub saxlayır və bunları müttəfiqlərinə təqdim edə bilir.

Bununla o, həm də hərbi texnikanın satış bazarlarını genişləndirməyə, yeni bazar-

Siyasi şərhçi qeyd edib ki, 2020-ci ildən sonra İrəvanın Rusiyaya olan etimadı xeyli azalıb: "Ermənistan rəsmiləri silah tədarükündə gecikmələr olduğunu və Rusiyanın öz öhdəliklərini yerinə yetirmədiyini dəfələrlə vurğulayıblar. Buna

nın Ukrayna müharibəsinə başlaması və silahları, döyüş sursatlarını satmamaq qərarı alması oldu. Rusiya hətta müqavilə öhtəliklərini belə yerinə yetirmirdi. Düzdür, bunun arasında daha çox siyasi amillər də var idi.

Deputat: "Ruslar ermənilərə "sizi Qarabağa qaytaracağıq" deyirlər"

Deputat Rasim Musabəyov Teleqraf-ın suallarını cavablandırır. Onunla müsahibəni təqdim edirik:

- Rasim müəllim, Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh müstəvisində əldə edilən razılaşmalar fonunda Rusiya tərəfi hələ də köhnə mövzuları gündəmə gətirir. Kreml öz rüporları vasitəsilə nəyi deməyə çalışır?

- Bu günlərdə Venediktov ("Exo Moskva" radiosunun sabiq baş redaktoru Aleksey Venediktov - red.) kimlərinin gündəmə gətirdiyi məsələlər əslində reallıqdan tam uzaqdır. Onlar heç də ermənilərə demirlər ki, "Qarabağı alıb sizə verəcəyik". Sadəcə olaraq, onu iddia edirlər ki, "Qarabağ məsələsi hələ bağlanmayıb". Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyan da deyir ki, Qarabağ mövzusu bağlanıb, ruslar isə gəlib onun əksini söyləyir. İddiaları da odur ki, bu "mövzu" qapadılmayıb, çünki Qarabağ erməniləri mövcuddur, "tarix" və insanların düşüncələri var. Ona görə də bu məsələ hələ də gündəlikdədir iddiası ilə çıxış edirlər.

- Qarabağ mövzusunun gündəmdə saxlamaqda məqsəd nədir?

- Onlar bununla Ermənistanda Paşinyanın ələhdarlarına ruh verməyə çalışırlar. Guya Moskva onların iddialarının təmin olunması üçün səylər göstərəcək. Amma burada Moskvanın görəcəyi bir iş qalmayıb. Ona görə də Venediktov kimlərinin dediyinin təbliğatdan kənar heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Bu baxımdan belə bir iddiaların səslənməsi heç bir rezonans da yaratmadı.

- Rusiyanın bundan sonra proseslərə təsir imkanları nədən ibarətdir?

- Qarabağda ermənilər olduğu dövrdə, əllərində silah olanda belə Rusiya onlar üçün heç nə edə bilmədi. Bundan sonra nə edə bilər ki...? İndiki halda ermənilər də bunu daha yaxşı dərk edirlər.

- Bir çox məsələləri isə Rusiya-Ukrayna müharibəsindən sonraya saxlayırıq kimi tezislər səslənir...

- Faktiki olaraq, rusların başı Ukrayna məsələsinə görə çox ağrıyır. Bu prosesdən salamat çıxışlar belə, uzun müddət harasa müdaxilə etmək üçün imkanları olmayacaq. Hər bir halda Azərbaycan bu məsələni həlli edib və bu mövzu bağlanıb. Rusların indi gəlib harasa daxil olmaq üçün yerləri qalmayıb. Sadəcə olaraq, boş vədlər verilir ki, bundan da təzyiq mexanizmi kimi yararlanmağa çalışırlar. Guya Ermənistanda revanşistləri hakimiyyətə gətirib Azərbaycanla olan məsələni həll etmək kimi absurd iddialara düşüblər. Bundan sonra deyəcəklər ki, "Amerika sizi barışdırma bilməyib, gəlin biz barışdıracağıq". Amma onların oyunu üçün heç bir yer qalmayıb.

- Rusiya-Ukrayna müharibəsindən sonra Cənubi Qafqazla bağlı əsas proqnozlar nədən ibarətdir?

- Vaxtilə Rusiya Xankəndidə konsulluq açmaq istəyirdi. İndi də deyirlər ki, Qarabağdan getmiş ermənilər heç bir muxtariyyət olmadan belə geri qaytarılsın. Rusiya da buraya qayıdacaq ermənilərin himayəsini öz üzərinə götürməyə çalışır. Bunun müqabilində də Kreml Azərbaycana və Ermənistana təsir etmək niyyətindədir. Sözsüz ki, Azərbaycandan ərazi qoparmaq və burada separatçılar üçün "yuva" qurmaq mümkün deyil. Ara-sıra Rusiyanın Qarabağdan getmiş ermənilər üçün humanitar yardım göndərməsi də bundan xəbər verir. Gedib onlara deyirlər ki, "biz sizin qayıtmağınıza çalışacağıq".

Putin Ermənistanı silahlanmağa çağırırdı - Rus silahı nəylərinə görə?

Kreml liderinin KTMT-yə üzv ölkələrə təklifinin bir neçə mübhəm səbəbi var

"Kollektiv qüvvələrin hərbi əməliyyatlarda effektivliyini sübut edən müasir Rusiya silahları və texnikası ilə təchiz etmək üçün genişmiqyaslı proqrama başlamağı təklif edirik", - Rusiya lideri bildirib.

Onun sözlərinə görə, Rusiya KTMT-nin hərbi potensialının gücləndirilməsi ilə bağlı bütün məsələlərdə müttəfiqləri ilə əməkdaşlığı davam etdirməyi planlaşdırır: "Hazırda prioritet inkişaf istiqamətləri milli kontingentlərin döyüş hazırlığının yüksəldilməsi, kollektiv qüvvələrin komandanlığı və nəzarətinin təkmilləşdirilməsidir".

KTMT-yə Rusiya, Belarus, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan və Ermənistan daxildir. Ermənistan Bışek toplantısına qatılmayıb.

İrəvan Rusiyadan son illər silah alışı azaldıb. İndi Fransa, Yunanıstan, Cənubi Kipr və Hindistan kimi ölkələr onu silahlandırır. 44 günlük müharibədən sonra Ermənistan hökumətinin nümayəndələri, o cümlədən baş nazir Nikol Paşinyan mütəmadi olaraq Rusiyanın silah tədarük etməməsindən narazılıqlarını ifadə ediblər. Hətta Paşinyan rus silahlarının 44 günlük müharibədə yararsız olduğunu iddia edib.

Ümumiyyətlə, Putin niyə bu ölkələri rus silahı ilə təchiz olunmağa çağırır, axı özündən başqa heç biri müharibə şəraitində deyil? Üstəlik, Ukrayna ordusu rus silahlarının reputasiyasına zərər vurub. Maraqlıdır, Kreml liderinin bu çağırışına KTMT-yə üzv ölkələr necə reaksiya verəcək? Konkret olaraq Ermənistan rus silahları alacaqmı?

Mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat"a açıqlama verən "Müasir İnkişaf" İctimai Birliyinin sədri, siyasi şərhçi Mübariz Göyüşlü bildirib ki, Vladimir Putinin Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatına üzv olan ölkələrə silah və hərbi texnika təklif etməsi bir neçə məqamla bağlı ola bilər: "Bu məqamlar arasında diqqətçəkən odur ki, Putin göstərmək istəyir: Rusiyanın Ukraynada müharibəyə başının qarışmasına baxmayaraq, o, öz döyüş qabiliyyətini, hərbi güc-

lər əldə etməyə, həmçinin köhnə bazarlardakı mövqelərini gücləndirməyə çalışır. Eyni zamanda Putin bu addımı ilə blok daxilində münasibətləri sıxlaşdırmaq, KTMT-ni birləşdirmək və onun hərbi gücünü artırmaq niyyətini də nümayiş etdirir. Bundan başqa, bu davranış Moskvanın blok üzvləri arasında öz təsirini və hegemonluğunu yenidən göstərmək və qorumaq cəhdi kimi də qiymətləndirilə bilər.

Rusiya, qeyd etdiyim kimi, öz silah sənayesinin işlədiyini, effektivliyini qoruduğunu və müttəfiqlərini unutmadığını göstərməyə çalışır. Bu mesaj həm daxili auditoriyaya, həm də xarici - geosiyasi auditoriyaya ünvanlanıb".

M.Göyüşlünün sözlərinə görə, KTMT daxilində müttəfiqlərin bu təklifə nə dərəcədə maraq göstərəcəyi isə açıq sual olaraq qalır: "Bu ölkələr hazırda müharibə vəziyyətində deyillər və silah almaq əlavə xərcdir. Bu xərcin nə dərəcədə ehtiyac olduğu da mübahisəlidir. Düzdür, Rusiyanın təzyiqləri fonunda müəyyən addımlar ata bilərlər, lakin yüksək həvəsli olacaqları inandırıcı görünür.

Həm də rus silahlarının Ukrayna müharibəsində gözlənilən qədər uğurlu nəticə göstərməməsi onların reputasiyasını zəiflədib. Bu da müttəfiqlərin tərəddüd etməsinə səbəb ola bilər".

görə də Ermənistanın yeni-dən Rusiyadan silah alması real görünür. Ermənistan artıq Hindistan, Fransa, Yunanıstan kimi yeni tərəfdaşlara üstünlük verir.

Digər KTMT ölkələri - Qazaxıstan, Qırğızıstan və Tacikistan isə müəyyən maraq göstərə bilərlər. Lakin bu maraq daha çox Rusiyanın təsirindən ehtiyatlanmaları ilə bağlı ola bilər.

Putinin bu çağırışı Rusiyanın həm dünyada, həm də KTMT daxilində nüfuzunu qorumaq, müttəfiqlərini Rusiya orbitində saxlamaq strategiyasının bir hissəsidir".

Hərbi ekspert Səxavət Məmməd KTMT ölkələrindən Ermənistanın Rusiyadan silah almasında bir qədər müəmmalar görür: "Putin KTMT üzvlərinin Rusiya silahları və texnikası ilə təchiz etmək üçün genişmiqyaslı proqrama başlamağı təklif edib. Onsuzda KTMT özlərindən Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, Belarus Rusiya silahının daimi alıcılarıdır. Ermənistan da silahlanmasını həmişə Rusiya vasitəsi ilə həyata keçirirdi. Ancaq son illərdə, daha dəqiq desək, Paşinyanın hakimiyyətə gəlişi və 44 günlük müharibədən sonra Ermənistan Rusiyadan yox, Fransa, daha çox isə Hindistandan silah almağa başladı. Əslində Ermənistanın silah alışı üçün başqa ölkələrə üz tutmasının səbəblərindən biri də Rusiya-

Hazırkı dünyada silah alışı bir qədər xərac kimidir. Yeni böyük dövlətlər ehtiyac ol-du-olmadı ölkələri məcbur edir ki, ondan silah alsınlar. Biz bunu ABŞ-nin timsalında görürük. Hər il dünyada ən çox silah alan ölkələr ərəb ölkələri olur. Məsələn üçün Səudiyyə Ərəbistanı illərdir ki, ən çox və ən müasir silah alan ölkədir. Ancaq Husilərlə bəqarmır. Çin də bu cür davranır. Rusiyanın da bu cür davranacağına qeyri-adi bir şey görmürəm. Əvvəllər nikah diplomatiyası idisə, indi də strateji ortaqlıqlar silah diplomatiyası ilə həyata keçirilir.

Siyasi baxımdan Ermənistanın Rusiyadan silah alacağı bir qədər müəmmalıdır. Buna səbəb kimi Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın açıq şəkildə Rusiya ilə strateji münasibətləri zəiflətməsini göstərə bilərik. Ermənistan artıq Qərbə meyillənir və Rusiyanı "təhlükəsizlik zəmanətini yerinə yetirməməkdə" ittiham edir. Bu fonda Rusiya ilə yeni silah müqavilələri imzalaması çətin görünür. Məsələ ondadır ki, Ermənistan hələ də KTMT üzvüdür. Ona görə də, Ermənistanın Rusiyadan tam şəkildə qopduğunu da deyə bilərik. Nəzərə almaq lazımdır ki, Rusiyanın Ermənistanı təsir imkanları hələ də qalır. Ona görə də, Rusiya Ermənistanı təzyiq edərək silahlar sata bilər".

□ **Cavanşir ABBASLI**,
"Yeni Müsavat"

Şabalıdın qapalı qovrulması

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

"Hüquqlar uğrunda mübarizəyə başlamaq üçün ilk növbədə özünün alçaldığını dərk etmək lazımdır"
 (Roza Lüksemburq)

Ötən yazılarımda fəvqəladə hallar sistemində çalışmış general və polkovniklərimizin şabalıd biznesində ziyan görməsi, dələduzlara 3 milyon manat qapdırmağı haqda xəbər vermişdim. Çox maraqlı məhkəmə prosesi gedirdi, güman edirdik növbəti iclaslarda sayın generalların həmin 3 milyonu hansı üsullarla toplamasına da aydınlıq gələcəkdi, lakin niyyətimiz ürəyimizdə qaldı - hakim zərərçəkənlərin xahişi ilə məhkəməni qapalı keçirmək qərarı verdi.

Yəqin kommersiya sirlərinin ələ keçməsinə istəmirlər. Axı jurnalistlər şabalıdı hardan almaq, bazara haçan, hansı qiymətə çıxarmaq tipli mövzuları öyrənib yazardı, camaat oxuyub qabağa düşərdi. İndiki halda belə şeylər haqsız rəqəbat yaradır. Nə olsun məhkəmə gedir? Şabalıd ağacı yerində durur, bazar və tərəzi, alıcılar və aşqara da həmçinin. Hər şabalıd yeməli deyil, bunu bilirsiniz. O cümlədən, hər tullanan qoz bitşəydi, meymunlar qozsatan olardı. İtaliyada 2-4 min il arası yaşı olan, gövdəsinin çevrəsi 59 metrə çatan şabalıdı ağacı var, ona "Yüz atlı şabalıd" deyirlər. Rəvayətə görə qədimdə 100 cəngavər harasa gedəndə tufana düşüblər, bu şabalıdın oyduğuna girib gizləniliblər. (Bu məlumatın sayın oxucularımıza nə keyri var, doğrusu, hələlik bilmirəm).

Elementar bir prosesi yadınıza salın. Əgər şabalıdı qapaqsız tavada qovurmağa cəhd etsəniz partlayar, az qalar adamın gözünü çıxartsın. Bu baxımdan şabalıd məhkəməsi qapalı keçməlidir. İşin təbiəti bunu tələb edir.

İndi yadıma düşdü, bizim bir general da yaxşı kabab çəkməyi ilə tanınırdı. Deyirdilər o, öz nazirine kabab çəkdiyi üçün işə götürülmüşdü. Məsələn, onu antrikotda aldatmışdılar, yenə məhkəmə qapalı keçməyə məcbur idi, çünki eti nə ilə dincə qoymaq (marinə etmək), üzərinə soğan, yoxsa kivi doğramaq, kəkotu, yoxsa etotu (rozmarin) vurmaq, duzu haçan səpmək, odun seçimi, közün qalınlığı, şişin uzunluğu, manqalın atmosfer təzyiqi və sairə və ilaxır bunlar hamısı kababın dadına öz təsirini göstərir. Heç şübhəsiz, həmin generalımızın öz resepti var idi və onun müəlliflik hüququ məhkəmələrimiz tərəfindən qorunmalıdır. Məhkəmə başqa nə üçün lazımdır ki?

Yeri gəlmişkən, keçən ay Bakıda Beynəlxalq Hakimler Assosiasiyasının 67-ci baş assambleyası keçirilmişdir, düşünürəm oxucularımıza bu barədə məlumat verməyə borcluyam. Sitat: "Konfransda qanunun aliliyinin təmin olunmasında məhkəmələrin rolu geniş şəkildə təhlil edilib, "Ədalət mühakiməsi rəmzləri" adlı sergi təşkil olunub. Sergidə dünyanın 80 ölkəsindən gətirilmiş 150-yə yaxın hakim, vəkil və dövlət ittihamçısına məxsus cübbələr, ordenlər, döş nişanları, markalar və pul əsginasları nümayiş etdirilib".

Həqiqətən, dünyanın başqa ölkələrində dövlət ittihamçıları hansı cübbə geyinir, bunu görmək çox maraqlı olardı. O cümlədən, xaricdə hakimlər hansı pul əsginasları alırlar. Tədbirdə BHA prezidenti Valter Barone-nin çıxışı isə qəlbimizi daha da rıqqətə boğdu. Sitat: "Açıq deyə bilərəm ki, Azərbaycanda məhkəmə sahəsində görülən işlər məni təəccübləndirdi və bu prosesi çox müsbət qarşılayıram".

Biz özümüz də məhkəmələrdə tez-tez təəccüblənirik. Ancaq bunu gerek açıq deməzdi. (Bax: yuxarı).

Məndə olan məlumata görə Valter müəllim indiyəcən təəccüb içində qalıbdır. Elə bu yazını yazmaqda məqsədim də həmin təəccübün uzunluğunu xalqımıza çatdırmaq idi, yoxsa niyə boyat xəbərlər verməliyəm? Konfrans oktyabrın ortalarında bitib, hazırda dekabr girməkdədir, ancaq Valter müəllimin bizim məhkəmələr sahəsində görülən işlərə təəccübü ara vermirdi.

Əgər əlaqədar orqanlar təşkil eləsə bunu "Dünyanın ən çox çəkən təəccübü" kimi Ginnesin rekordlar kitabına salmalıyıq.

Ermenistanın keçmiş ombudsmanı, az önce "Birliyin qanadları" adlı siyasi hərəkat yaradan Arman Tatoyan Azərbaycanla bağlı avantürüst açıqlama verib. Qarşıdakı parlament seçkilərində qələbə iddiasında olan Tatoyan deyib ki, "Bakı ilə sülh sənədi imzalamağa hazırdır, amma yalnız İlham Əliyevdən sonra".

Bunu o, İrəvanda keçirdiyi mətbuat konfransında bildirdi.

"Gəlin baxaq görək, bu müqavilə bizə nə verir? ABŞ prezidenti ilə görüşdən dərhal sonra Əliyev "Ermənistan konstitusiyasını dəyişdirməlidir" deyərək bəyan edib. Halbuki sazişdə "tərəflər bir-birinin işlərinə qarışmamalıdır" qeydi var. Mən Azərbaycanın tələbi ilə konstitusiyasını dəyişdirməyəcəyəm", - deyən Tatoyan Bakının guya paraflanmış sənədə əməl etmədiyini iddia edərək sarsaqlaşıb.

Onun sözlərinə görə, "Trump yolu" layihəsi sənədin özündən daha çox sülh müqaviləsidir. "Biz ABŞ kimi güclü bir dövlətin iştirakından öz xeyrimizə istifadə etməliyik. Amma Bakının tələblərinə cavab olaraq, Paşinyan ABŞ vasitəçiliyini tamamilə dağdır. Amerikalı həmkarlarımız bilməlidirlər ki, Paşinyan onların vasitəçilik söylərini puça çıxarır", - deyərək ölkəmizə vaxtaşırı şər-böhtan atması ilə tanınan keçmiş ombudsman əlavə edib.

Belə bir sərəsəm açıqlama əslində elə o anlama gəlir ki, Tatoyan ya vəlvələdən, ya zəlzələdən baş nazir olarsa, sülh müqaviləsi imzalanmayacaq. Yaxud qeyri-müəyyən müddətə təxirə salınacaq. Deməli, Azərbaycanla yeni konfrontasiya riski qalacaq və artacaq. Çünki Rusiya da bunda maraqlı olacaq.

Təəssüf ki, qonşu ölkədə Tatoyan düşüncəsində olanlar az deyil. Hərçənd bu zat özünün və yaratdığı siyasi hərəkatın həm hakimiyyətə, həm də ənənəvi müxalifətə qarşı olduğunu bəyan edib. Həmçinin deyib ki, Paşinyanla keçmiş prezidentlər arasındakı qarşıdurmaya əsaslanan hazırkı siyasi sistemi dağıtmaq lazımdır. Bunun üçün o, eks-prezidentləri "hökumətin alətinə çevrilməmək üçün seçkilərdə iştirakdan çəkinməyə" çağırıb. O, habelə 5 ilə "düşmənlə" (Azərbaycanı nəzərdə tutur - red.) tarazlığa nail olacağına söz verib. "Yalnız güclü ölkə sülhü və ədaləti təmin edə bilər" bildirib.

Göründüyü kimi, onun Azərbaycanla bağlı mövqeyi radikal-revanşistlərininkindən ciddi fərqlənir. Tatoyanın gücündə "ədalətin" və "tarazlığın" nədən ibarət olduğunu anlamaq üçün isə dərin savad yiyəsi olmağa lüzum yoxdur.

Bu qəbildən iddiaçıların seçkilərdə uğur qazanmaq şansı varmı? "Şər deməsən,

Paşinyanın seçki rəqibindən şok hədə - Bakının B planı

Ermənistanın keçmiş ombudsmanı da revanşistlər kimi sülhə qarşı çıxdı - Azərbaycan bütün ssenarilərə hazırdır

xeyir gəlməz", Bakının fors-major vəziyyətlər üçün hansısa "B planı" mövcuddurmu?

Professor Qabil Hüseynli hesab edir ki, Tatoyan 44 günlük müharibədən hamıya "təndir" və onun kimi qorxaqların indi yekəxanalığı ikirah hissi doğurur. Q. Hüseynli Ermənistanda bu qüvvələrin hakimiyyətə qayıdışını gözləmir: "Ecmədzin seçkiləri göstərdi ki, Paşinyan kilsənin təsiri olan yerdə belə qalib gəlməyi bacardı. Tatoyan isə Paşinyan hakimiyyəti dövründə qısa müddət vəzifə tutub və revanşistlər də onu qəbul etmirlər. Ona görə bu qəbildən sərəsəm çıxışlar onların əsl siyasini bir daha üzə çıxarır. Yeni onların özlərini rüsvay etməsindən başqa heç bir təsiri yoxdur. Sadəcə, bu mövqedən çıxış edənlər ifşa olunurlar. Erməni cəmiyyəti də şahiddir ki, bu adamlar iqtidarda olsa, ölkəni uçuruma aparacaq. Hazırda sülh prosesi gedir, sərhəddə toqquşmalar yoxdur, erməni anaları görür ki, övladları münəqışə zamanı həlak olurlar, bundan daha yaxşı nə ola bilər? Tatoyan kimi səviyyəsiz adamlar isə xalqı müharibəyə çağırırlar. Halbuki insan haqlarının guya müdafiəçisi olub, amma insanlıq və sülh əleyhinə danışır".

Q. Hüseynli bildirib ki, Tatoyan və digərləri bundan sonra hakimiyyət görməyəcək və pafos dolu bəyanatları da cəmiyyətdə hörmət qazandırmır.

Siyasi təhlilçi Ramiyə Məmmədova isə Ermənistan-da Paşinyan əleyhdarlarının gücünün olmadığını müşahidə edir: "Seçki yaxınlaşdıqca xalqa belə xitablar çox olacaq. Bu qruplar iqtidarın devrilməsi üçün revanşist fikirlər səsləndirir. Amma anlamırlar ki, Ermənistanı Azərbaycanla müharibəyə hazırlaya bilməzlər.

Onlar hansı ordu və silahla döyüşəcək? Ona görə də belə bəyanatlar cəmiyyəti təpətməyə hesablanıb, amma ermənilərin 44 gündə aldığı zərər onlara dərs olub. Təbii ki, seçki ərəfəsində gərginlik artacaq və Paşinyana qarşı ciddi təzyiqlər olacaq. Amma kritik seçkidən qalib çıxan tərəf hazırkı iqtidara olacaq. Tatoyan isə siyasi meyitdir və onun fəaliyyəti ermənilərin diqqətini cəlb etmir. Fikrimcə, bu qüvvələrin vahid şəkildə mübarizəsi də mümkün deyil. Müxalifət bölünmüş vəziyyətdədir və xalq ruspərest qüvvələri hakimiyyətə qaytarmaq istəmir.

Çünki onlar sülh prosesini pozacaqlar. Azərbaycan isə bütün ssenarilərə hazırdır. Əgər revanşistlər hakimiyyətə gəlsə, sülh danışıqlarında paşa yaranacaq. Biz isə ərəzi bütövlüyümüzü bərpa etmişik və qoy erməni tərəf hansının daha faydalı olduğuna qərar versin. Onlar sülh düşmənlərini hakimiyyətə gətirməklə Ermənistanı qəbir qazmış olacaqlar. Paşinyan isə xalqına sülh və qonşularla normal münasibət təklif edir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 "Yeni Müsavat"

Qareginin yerinə adam tapıldı

Baş nazir Nikol Paşinyan artıq bütün ermənilərin katolikosunun potensial varisi postuna üstünlük verilən iki namizədi müəyyənləşdirib.

Musavat.com xəbər verir ki, bu barədə "Joqovurd" qəzeti öz mənbələrinə istinadən məlumat yayıb.

Nəşrin məlumatına görə, əsas namizədlər ABŞ-dakı Erməni Apostol Kilsəsinin Qərb Yeparxiyasının Primatı, arxiyepiskop Hovnan Terteryan və Kilikiya Böyük Evinin katolikosu I Aramdır. Hakimiyyət ən azı vəziyyətin necə inkişaf edəcəyi bəlli olana qədər sadiq qalacağını güman edir.

"Mövcud hökumət II Qareginin səlahiyyət müddəti başa çatdıqdan sonra yeni "azad sahə" təmin edə və Erməni Apostol Kilsəsindəki nüfuzunu yenidən bölüşdürə bilər", - nəşr yazır.

Qəzetin mənbələri bildirir ki, təhlükəsizlik qüvvələri yepiskopların iclasından sonra yayılan katolikosu nüfuzdan salan bəyanatı imzalayan və ya imzalamayanlar da daxil olmaqla, yeparxiya rəhbərlərinə artıq fərdi "ziyərlətlər"ə başla-yıblar.

Bu görüşlərdə, nəşrin yazdığına görə, "katolikos ərəsi bitdi" mesajı verilir və sonrakı addımlar II Qareginin mümkün ev dustaqlığı və ya təcridindən tutmuş, Ecmədzin Müqəddəs Təxt-Tacının kanseriyasının rəhbəri, arxiyepiskop Arşak Xaçatryanın həbsinə qədər, sonra isə II Qareginin istefa məktubuna qədər geniş yayıla bilər.

İrandan Zəngəzura təhdid - Yeni ssenari?

Tehranın alternativ planlar hazırlamasına çağırış edildi - SEPAH "müqavimət oxu"nın başında

Azərbaycan və Ermənistan arasında əldə edilən Zəngəzur dəhlizi razılaşması regionda yeni bir geosiyasi balansın formalaşmasına səbəb olub. Məlumdur ki, bu dəhliz vasitəsilə Azərbaycanın əsas əraziləri ilə Naxçıvan Muxtar Respublikası arasında birbaşa əlaqə təmin ediləcək, həmçinin Ermənistan ərazisindən keçməklə Azərbaycan məhsulları Türkiyə və Avropaya çıxış imkanına sahib olacaq.

Bölgədəki bu proses isə yalnız Azərbaycan və Ermənistan deyil, eyni zamanda İran, Rusiya və Türkiyə kimi regional güclər üçün də strateji əhəmiyyət kəsb edir. Lakin İranın mövqeyi bu məsələyə fərqli baxış bucaqlarından formalaşır.

İranın Zəngəzur dəhlizinə yanaşması hakimiyyət daxilində yekdil deyil. Məsələn, SEPAH-ın sabiq komandiri və İran parlamentinin Milli Təhlükəsizlik Komissiyasının keçmiş sədr müavini Mənsur Həqiqətpurun müsahibəsində ortaya qoyduğu fikirlər bu parçalanmanın əsas səbəblərini göstərir.

Həqiqətpur razılaşmanı kiçik hesab etməyin sadəlövhlik olduğunu bildirib və İranın bu prosesdə mütləq pay sahibi olmasının vacibliyini vurğulayıb. Onun fikrincə, əgər Tehran razılaşmada maraqlarını təmin etməzsə, bölgədə təsirini qorumaq üçün alternativ planlar hazırlanmalıdır. O, həmçinin, İran prezidentinin oğlu Yusif Pezeşkiyanın mövqeyinin pantürk hərəkatına uyğun olduğunu iddia edərək rədd edib və prezidentin şəxsi mövqeyinin bu məsələdə strateji baxışı əks etdirmədiyini dilə gətirib.

Bu fərqli baxışlar İranda prezident, parlament, hərbi və təhlükəsizlik dairələri ara-

sında mövcud maraq ayrılıqlarını açıq şəkildə göstərir. Əvvəla, prezident və siyasi dairələr məsələyə daha diplomatik yanaşma sərgiləyir, hərbi və təhlükəsizlik dairələri isə strateji müdaxilə tələb edir. İkincisi, İranın cənub bölgələrində çoxsaylı azərbaycanlı icmaları var. Bu isə İranın xarici siyasətində ehtiyatlı davranmasını tələb edir. Üçüncüsü, Azərbaycan-Türkiyə yaxınlaşması, İsrailin regiondakı fəaliyyəti və ABŞ-ın təsiri İran daxilində müxtəlif qrupların mövqeyinin fərqli görünməsinə səbəb olur.

Yeni Zəngəzur dəhlizi yalnız Azərbaycan və Ermənistan arasında nəqliyyat məsələsi deyil, region üçün geniş geosiyasi və iqtisadi əhəmiyyətə malikdir. İran üçün bu məsələdə əsas məqsəd həm iqtisadi fayda əldə etmək, həm də strateji təsirini qorumaqdır.

Həqiqətpur "əgər Tehran razılaşmada maraqlarını təmin etməzsə, bölgədə təsirini qorumaq üçün alternativ planlar hazırlanmalıdır" fikri ilə nə demək istəyir? Bununla İranın dəhlizə müdaxiləsinə çağırış edirmi? Ümumiyyətlə, İran Trampın adını daşıyan bir marşrutla bağlı hansı alternativ addımlar ata bilər?

Politoloq Yusif Bağırzadə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki,

İranın mühafizəkar siyasi dairələrinin, o cümlədən keçmiş SEPAH komandiri Mənsur Həqiqətpur kimilərinin Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı səsləndirdiyi fikirlər rəsmi Tehranın bölgədə dəyişən geosiyasi balansın dəyişməsindən duyduğu qorxunu əks etdirir: "Məlumdur ki, İran daxilində Zəngəzur dəhlizinə qarşı müqavimət oxunun başında SEPAH dayanır. Xüsusilə SEPAH-ın kəşfiyyat və təhlükəsizlik yönümlü strukturları Türkiyənin bölgədə artan təsirini, Azərbaycan-İsrail əməkdaşlığını və Zəngəzur dəhlizinin "Türk Dünyası dəhlizi" kimi təqdim edilməsini İranın strateji maraqlarına birbaşa təhdid hesab edir. Bu səbəbdən sərhəddə hərbi təlimlər, kəskin açıqlamalar və "sərhəd xəritələrinin dəyişməsinə icazə vermərik" kimi ritorika daha çox SEPAH xəttinin məhsuludur".

Politoloq qənaətinə, bu dairələr hesab edirlər ki, Azərbaycanla Naxçıvanın birbaşa bağlantısını nəzərdə tutan yeni yol xətti təkəcə Bakı üçün deyil, həm də Türkiyə və ümumilikdə Türk dünyası üçün strateji üstünlük yaradır: "İran üçün isə bu, həm şimal sərhədləri boyunca status-kvonun dəyişməsi, həm Ermənistan üzərindən keçən ənənəvi ticarət və tranzit xəttinin əhəmiyyətinin azalması, həm də Tehran-İrəvan əlaqələrinin geosiyasi çəkisinin zəifləməsi deməkdir. Bu səbəbdən mühafizəkar çevrələr Tehranın prosese birbaşa və ya dolayı yolla təsir göstər-

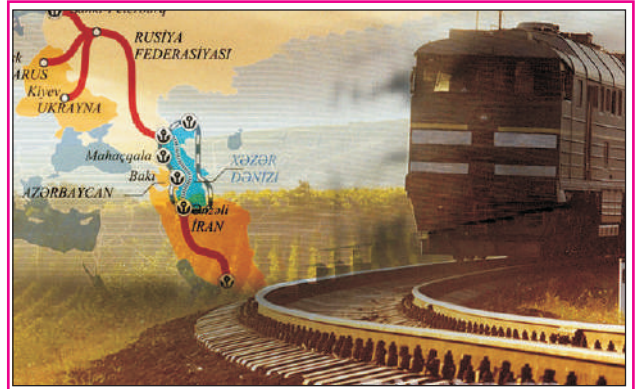
məsinin vacibliyini vurğulayır və İranın bu prosesdə "mütləq pay sahibi" olması fikrini qabardırlar.

Yeni prosesdən kənarda qalmamaq və İranın regional təsirini qorumaq. Bu baxımdan İran "alternativ planlar hazırlamalıdır" çağırışı özündə sərt ritorikanın artırılması, sərhəddə qoşun yığılması, sərhəd boyunca hərbi təlimlərin keçirilməsi, Ermənistanla əməkdaşlığın genişləndirilməsi, diplomatik təzyiq və informasiya müharibəsi elementlərini ehtiva edir deyə bilirik".

Y. Bağırzadə qeyd etdi ki, şübhəsiz, Tehran regionda genişmiqyaslı qarşıdurmanın yarada biləcəyi riskləri yaxşı bildiyi üçün açıq hərbi müdaxiləni real variant hesab edə bilməz: "Sadəcə dediyim addımlarla təzyiqin gücləndirilməsindən söhbət gedir. İran daxilində Zəngəzur dəhlizi həm də Qərbin, xüsusilə ABŞ-nin regiondakı təsir planları ilə əlaqələndirilir və daxili auditoriyaya da qeyd olunan şəkildə mesajların ötürülməsi İran cəmiyyəti və siyasi elitası arasında dəhliz layihəsinə dair şübhə və müqaviməti artırmağa hesablanıb. İranın hansı alternativ addımlar ata biləcəyinə gəldikdə isə düşünürəm ki, rəsmi Tehran dəhlizin işə düşməsinə əngəlləyə biləcək hansısa addımlar ata bilsin. Böyük ehtimalla alternativ addımlar özünü daha çox loqistik və diplomatik istiqamətlərdə atılacaq addımlarda göstərə bilər.

Yeni İran-Ermənistan nəqliyyat xəttinin gücləndirilməsi, Şimal-Cənub dəhlizinin qeyri-Azərbaycan qollarının sürətləndirilməsi, regionda "sabit və etibarlı marşrut" kimi öz ərazisini önə çıxaran kampaniyanın aparılması və sərhəd zonasında təhlükəsizlik mövqələrinin sərtləşdirilməsi kimi addımlardan söhbət gedə bilər. Amma İranın bütün cəhdlərinə baxmayaraq Zəngəzur dəhlizi layihəsi ilə bağlı əldə olunan razılaşmaları pozmaq mümkün olmayacaq. Çünki SEPAH-dan və dini hakimiyyətin ayrı-ayrı təmsilçilərindən fərqli olaraq hökumət üzvləri Zəngəzur dəhlizinin əslində elə həm İran-Ermənistan nəqliyyat xəttinin gücləndirilməsi baxımından, həm də regionda etibarlı marşrut olmaq baxımından əhəmiyyətini dərk edirlər. Onu da dərk edirlər ki, əks mövqe Azərbaycan və Türkiyə ilə münasibətlərin pozulmasına, İranın təcridinə və Ermənistan üzərindən tranzit imkanlarının itirilməsinə gətirib çıxara bilər".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

Zəngəzur Dəhliz neçə ilə açılacaq - Daha bir tarix

"Tramp yolu"nın tikintisinin 2030 ilə qədər başa çatdırılması planlaşdırılır; ABŞ Paşinyan hökumətini tələsdirecəkmi "Zəngəzur dəhlizinin tikintisinin 2030-cu ilə qədər başa çatdırılması planlaşdırılır". Bu barədə Türkiyənin Nəqliyyat və İnfrastruktur naziri Əbdülqadir Uraloğlu CNN Türk-ə verdiyi müsahibədə deyib.

Nazir bildirib ki, Türkiyə Orta Dəhlizdə mühüm bir halqadır, lakin hazırda nəqliyyat həcmi istənilən səviyyəyə çatmır. "Biz bu potensialı hər gün Bakı-Tiflis və Xəzər dənizi marşrutları vasitəsilə artırırıq. Zəngəzur dəhlizi mövcud tutulumun artırılmasına əhəmiyyətli töhfə verəcək", - Uraloğlu vurğulayıb.

Türkiyəli nazir onu da qeyd edib ki, dəhliz türk dövlətlərini və Uzaq Şərqi birləşdirən ən qısa marşrut olacaq: "Azərbaycan Naxçıvandan Ermənistanla sərhəddə qədər dəmir yolu inşa edir. Horadizdən Bakıya qədər olan hissə isə tamamlanmaq üzrədir. Marşrut həm dəmir yolu, həm də avtomobil nəqliyyatını əhatə edəcək".

Xatırladaq ki, Prezident İlham Əliyev az öncə Zəngəzur dəhlizinin ("Tramp marşrutu"nun) 2028-də işə düşə biləcəyini söyləmişdi - təbii ki, Ermənistan tərəfi ondan asılı olan işlərin reallaşmasını uzatmasa.

Bəs bu tarixlərdən hansı gerçəyə yaxın olacaq? ABŞ hökuməti Paşinyan hökumətini tələsdirecəkmi?

Professor Fikrət Yusifov "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, "Tramp yolu"nun açılmasının 2030-cu ilə qədər uzanması bizi bir qədər üzür. "Çünki gözləntilərimiz fərqli idi. Dəhlizin açılmasını 44 günlük müharibədən sonra bu ilin avqust ayının 8-nə qədər Ermənistan müxtəlif bəhanələrlə əngəllədi, indi də yolla bağlı hər hansı bir xərci öz üzərinə götürmək istəmir. Layihə üzrə bütün xərclərin Amerika tərəfin üzərinə qoyulmasını istəyir, halbuki 44 günlük müharibədən ötən müddət ərzində yolun bərpası istiqamətində bir çox işləri görmək mümkün idi. Ən azından Azərbaycanın son bir neçə ildə layihə üzrə gördüyü işlərə baxıb bundan nəticə çıxarmaq lazım idi! Ancaq ermənilərin xisləti başqadı. Bunlar hər məsələdə öz kirli oyunlarını qurub, zəhmət çəkmədən mənfəət əldə etməyin "ustasıdır". Bu layihədə də heç bir xərc çəkmədən milyonlarla dollar qazanc əldə edəcəklərini hesablayıblar", - deyərək F. Yusifov qeyd etdi.

Onun sözlərinə görə, layihə üzrə Türkiyə də öz üzərinə düşən işlərin sürətini artırırmıdır: "Türklər tikinti sahəsində böyük məharət sahibidirlər. Düşünürəm ki, layihənin beynəlxalq əhəmiyyətini nəzərə alıb, Türkiyə bu sahədə görməli olacağı işlərin sürətini yetərincə artırmaqla bilər. Zəngəzur dəhlizinin açılmasının hər gecikən günü şərqdən qərbə daşıyan yüklər üzrə milyonlarla dollar itki deməkdir. Bu yol ondan istifadə edərək yüklərini daşıyanlara indikindən bir neçə dəfə artıq mənfəət əldə etməyə şansları verəcək. Yolun idarəçiliyinin Türkiyə şirkətinə verilməsi ətrafında dolanan söhbətlər isə sıradan bir məsələ deyildir. Hesab edirəm ki, bu məsələlərə tərəflər arasında artıq ilkin siyasi razılaşma əldə olunub. Ermənistan xarici işlər nazirinin müaviniyə bununla bağlı verilən suala cavabı da dediklərimizi təsdiq edir. Adətən ermənilər Türkiyənin adı gələndə "yox" deyirdilər, lakin bu dəfə nazir müavini məsələnin tərəflər arasında razılaşma əsasında həll ediləcəyini deyib. O deməkdir ki, ermənilər Türkiyə şirkətinin layihənin idarə olunmasında iştirakını mümkün sa- yırlar.

Hesab edirəm ki, ABŞ "Tramp yolu"nun idarəçiliyinin Türkiyə şirkətinə verilməsi variantının üzərində dayanacaq. Çünki bu regionda Türkiyə ABŞ-ın ən etibarlı və ən güclü tərəfdaşıdır. Digər tərəfdən yola nəzarətin Türkiyəyə verilməsi bu yolla bağlı Rusiyanın basqılarını neytrallaşdırmaq üçün olduqca önəmlidir. Bu sırada Ermənistan da Zəngəzur dəhlizi ilə bağlı Rusiyanın basqılarından yaxa qurtarmaq üçün yola nəzarətin Türkiyə şirkətinə verilməsini məmuniyyətlə dəstəkləməlidir. Və bütövlükdə bu seçimlə Ermənistan Rusiyanın təsirlərindən xilas olmaq üçün daha bir addım atmış olacaq".

□ **Cavanşir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

Bu həkimlər sertifikatıyadan azad edilir

Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti praktik tibb və əczaçılıq fəaliyyəti ilə məşğul olan və ya bu sahədə fəaliyyətə başlamaq istəyən şəxslərin sertifikatıyası ilə bağlı yeni Qaydanı təsdiqləyib. Belə ki, qərara əsasən, sertifikatıya sınaq imtahanında iştirak haqqı ali təhsilli tibb mütəxəssisləri üçün 35 manat, orta ixtisaslı tibb işçiləri üçün isə 25 manat müəyyən edilib. Bundan başqa, davamlı peşəkar inkişaf üzrə minimum kredit həcmi 5 il ərzində 250 kredit olmaqla, orta illik 50 kredit kimi təsbit olunub. Yeni qaydaların tətbiqi ilə əlaqədar 2010-cu ildə qəbul edilmiş sertifikatıya ilə bağlı iki qərar ləğv edilib. Qərar həmçinin hazırda qüvvədə olan sertifikatıya şəhadətnamələrinin kredit tələblərinə uyğun yenilənməsi prosedurunu da müəyyənləşdirir.

Mövzu ilə bağlı Modern.az-a danışan Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin üzvü Müşfiq Məmmədli qeyd edib ki, həkimlərin sertifikatıya imtahanının əsas məqsədi bütün dünyaya praktikasında olduğu kimi həkimlərin, eləcə də orta tibb işçilərinin peşə və bacarıqlarının dövrün müasir tələblərinə uyğun şəkildə yenilənməsinin təmin etməkdir.

"Bu proses yeni tibbi kəşflər, metodikalar və protokolları dəyişikliklər barədə tibb işçilərinin davamlı məlumatlı olmasına, həmçinin onların müasir dövrün tələblərinə uyğun fəaliyyət göstərməsinə xidmət edir. Sertifikatıya həm də tibb işçilərinin tibbi ədəbiyyatdan, yeni praktika və metodikalardan məlumatlı istifadə etməyə stimullaşdırır".

Deputat bildirib ki, sertifikatıya prosesində imtahan mərhələsindən öncə həkimlər və orta tibb işçiləri 5 il ərzində kurslara cəlb olunurlar. Onun sözlərinə görə, kurslar zamanı onların həm nəzəri, həm də praktiki bilikləri yenilənir:

"Sertifikatıya test imtahanı şəklində keçirilir. Sertifikatıya prosesində dəfələrlə iştirak etmiş bir həkim kimi əminliklə deyə bilərəm ki, imtahanın gedişi və nəticələrin qiymətləndirilməsi tam şəffaf şəkildə aparılır. İmtahandan cəmi 2 saat sonra həm Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq rəsmi saytında, eləcə də SMS bildiriş vasitəsilə toplanmış bal barədə məlumat əldə etmək mümkündür".

M. Məmmədli eyni zamanda imtahan prosesinin müəyyən stress yaradan faktor olmasına da diqqət çəkib:

"Bəzi bölgələrdə imtahan zamanı diqqətsiz yanaşmalar səbəbindən gözənilməz nəticələr də ortaya çıxırdı. Bu isə imtahanı kifayət qədər bal toplaya bilməyən bəzi tibb işçilərinin fəaliyyətindən kənarda qalmasına gətirib çıxarırdı. Tibb sahəsinin çətinliyi, iş şəraitinin ağırlığı və regionlarda kadr çatışmazlığı nəzərə alınaraq, bu kimi problemlərin aradan qaldırılması üçün davamlı peşəkar inkişaf anlayışı tətbiq edildi".

Deputat həmçinin vurğulayıb ki, yeni mexanizmə əsasən, 5 il ərzində davamlı olaraq öz üzərində çalışan və müxtəlif təlimlər, kurslar, konfranslar vasitəsilə 250 bal toplayan tibb işçiləri artıq sertifikatıya imtahanından azad olunurlar:

"Sözügedən dəyişiklik qanunvericiliyə daxil edilmiş və Baş nazir tərəfindən təsdiqlənib. Bununla tibb işçilərinin əvvəl mövcud olan stress və imtahanla bağlı texniki problemlərinin böyük hissəsi aradan qaldırılmış oldu.

"Əhalinin sağlamlığı haqqında" qanuna və Əmək Məcəlləsinə edilən dəyişikliklər cənab Prezident tərəfindən təsdiq olunduqdan sonra, Baş nazirin imzaladığı qərar ilə prosesin icra mexanizmləri müəyyən edildi".

Müşfiq Məmmədli onu da əlavə edib ki, dəyişikliklər inkişaf etmiş ölkələrin təcrübəsinə uyğun şəkildə tibb işçilərinin 5 il ərzində davamlı peşəkar inkişafını təmin etməklə onların potensial və bacarıqlarını üzə çıxarmağa şərait yaradan mühüm addımdır:

"Nəticədə tibb işçiləri müasir texnologiyalardan istifadə etmək, müxtəlif konfrans və simpoziumlarda iştirak etmək, pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olmaq və elmi tibbi ədəbiyyata çıxış əldə etməklə həm peşəkar bacarıqlarını təkmilləşdirəcək, həm də əvvəllər mövcud olan texniki çətinliklər aradan qaldırılacaq. Bu dəyişiklikləri tibb sahəsində mühüm və inqilabi addım kimi qiymətləndirmək olar", - deyə deputat fikrini tamamlayıb.

Ağsu rayonunun Bozavand kəndində aylardır davam edən torpaq qalmaqalı yeni mərhələyə daxil olub. Kənd sakinləri 30 ilə yaxındır əkil-becərdikləri hektarlarla pay torpağının saxta xəritə tərtib edilərək əllərindən alınmasından narazıdırlar.

"rüşvətlə və rusumla" həmin torpaqları öz adlarına keçirməyə çalışırlar. Sakinlər öz sahələrinə daxil olmaq istədikdə traktorlarla qovulur, onlara torpağa girmək qadağan edilir.

Sakinlər bildirirlər ki, məsələ ilə bağlı həm Ağsu Rayon Kadastro və Yerquruluşu İdarəsinə, həm də "Kadastro

Sakinlər Prezidentdən xahiş edirlər ki, Ağsunun Bozavand kəndində baş verən xəritə saxtakarlığına və bu yolla torpaqlarının əllərindən alınmasına son qoyulması üçün göstəriş verilsin:

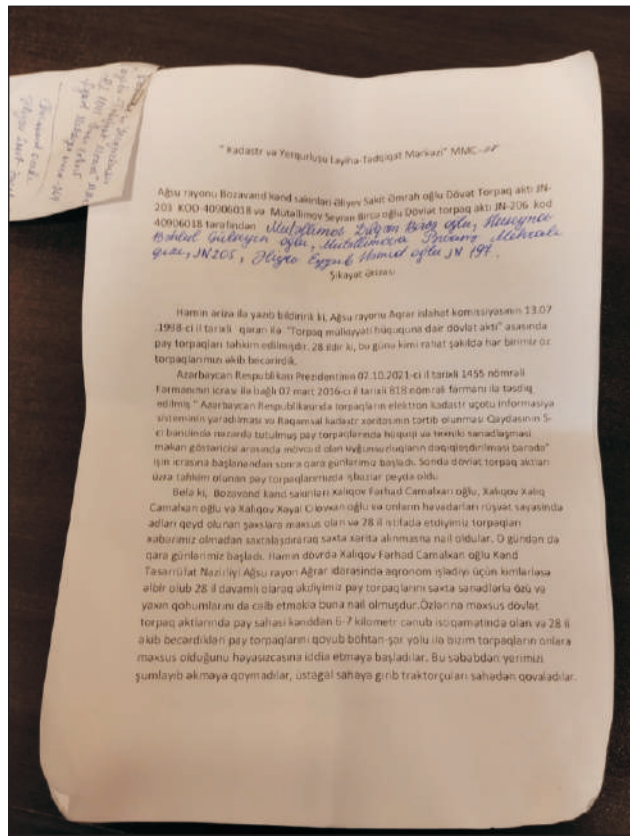
"Bizə şikayət etdiyimiz qurumlardan təmtəraqlı cümələrlə dolu məktublar yazırlar. Guya Bozavand kəndində

zırlamağa imkan vermirlər? hektarlarla sahə faktiki olaraq kənddən 6-7 kilometr aralıdadır, amma saxtalaşdırdıqları xəritədə həmin torpaq sahələri başqa ərazilərdə göstərilir".

Sakinlər xüsusi vurğulayırlar ki, son aylarda torpaq sahələrinə yaxınlaşdıqları zaman əkin aparan traktorlar

Ağsuda torpaq saxtakarlığı

Rayonun Bozavand kəndində əkin sahələrinin xəritəsi qanunsuz şəkildə dəyişdirilib; camaat istintaq komissiyası tələb edir

Sakinlərin haqlı etirazlarından sonra ortaya "Kadastro və Yerquruluş Layihə-Tədqiqat Mərkəzi" MMC tərəfindən verilmiş bir cavab çıxıb. Kənd sakinləri Mütəllibov Dilqəm, Mütəllibov Seyran, Hüseynov Bəhlul, Əliyev Sakit, Əliyev Eyyub, Əliyeva Nailə, Mütəllibova Pərvanə, Əliyeva Elnarə, Zeynalov Daşqın, Hüseynov Əfqan, Hüseynov Rövşən və digərləri "Yeni Müsavat"a müraciət edərək bildiriblər ki, həmin cavab saxta xəritə vasitəsilə onlara məxsus torpaqları ələ keçirmək istəyən şəxslərin maraqları çərçivəsində hazırlanıb.

"Qanuni pay torpaqlarımızı əlimizdən almaq istəyirlər"

Bu sözləri deyən Bozavand kənd sakinləri Sakit Əliyev, Seyran Mütəllibov və digərləri iddia edirlər ki, 1998-ci il dövlət aktı ilə verilmiş pay torpaqları son illərdə müxtəlif yollarla başqalar tərəfindən mənimsənilir.

Şikayətçilərin sözlərinə görə, mənimsəmələrə qanuni don geydirmək üçün pay torpaqlarının koordinatları və sərhədləri dəyişdirilib, torpaq bölgüsü ilə bağlı saxta xəritə hazırlanıb, bəzi yerli şəxslər

və Yerquruluşu Layihə-Tədqiqat Mərkəzi MMC-yə müraciət etsələr də, nəticə əldə edə bilməyiblər.

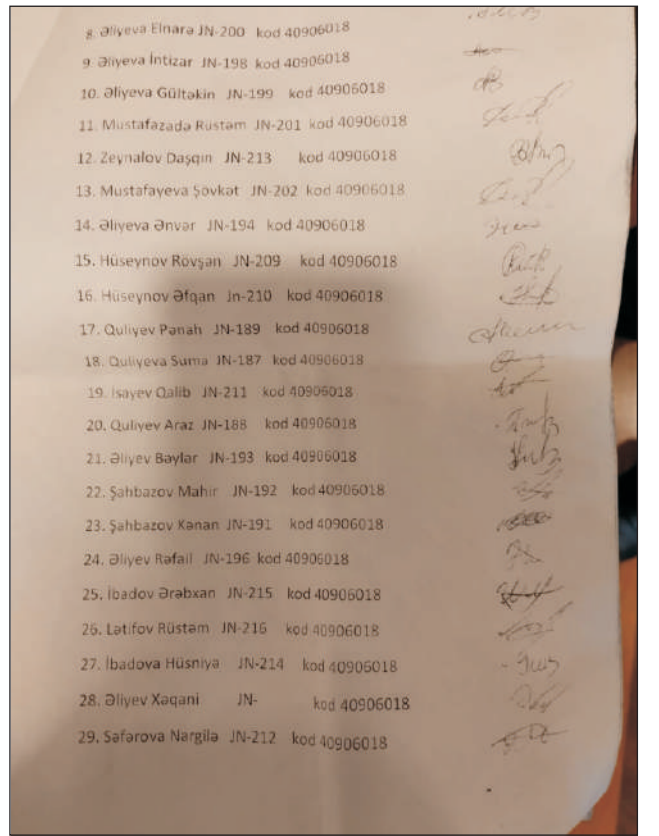
Şikayətçilər ölkə rəhbərliyinə, Dövlət Təhlükəsizliyi Xidmətinə, Prezidentin köməkçisi Fuad Ələsgərova, baş prokuror Kamran Əliyevə ünvanladığı məktublarda açıq şəkildə yazırlar:

"Əgər 28 ildə biz bu torpağı becərmişiksə, necə ola bilər ki, indi xəritə uyğunsuzluğu kimi bir bəhanə ilə bizi əkin sahələrimizdən qovurlar? Bozavand kəndinin əksər evləri ni torpaqsız qoymaqla kəndimizi məhv edirlər!

Biz kəndlilər torpağı əkməsək, ne ilə dolanaq?

Bu adamlar xəritə saxtakarlığı ilə möhtərəm cənab Prezidentin kənd təsərrüfatı ilə bağlı islahatlarını sabotaj edirlər. Bizi ac qoyurlar.

Ən pisi budur ki, bu cür saxtakarlığı ölkə başçısının xalqın rifahını yaxşılaşdırmaq üçün verdiyi 07.10.2021 və 07.03.2016-cı il tarixli fərmanlarla ört-basdır etməyə çalışırlar. Məgər cənab Prezident bu adamlara səlahiyyət verib ki, bütöv bir kəndin torpağını əli qabarlı kəndlilərdən alıb harınlamış bir məmura versinlər?"

də işçi qrup yaradılıb və torpaqların hüquqi-texniki göstəricilərində uyğunsuzluqların aradan qaldırılması məqsədilə ölçmə-düzləndirmə işləri aparılır. Faktiki isə bu yolla bizim torpaqlarımızı zəbt edirlər.

Xəritə dəqiqləşdirilməsi gedirsə, bu proses niyə bizim iştirakımız olmadan və kənd sakinləri Xalqov Fərhad Camalxan oğlu, Xalqov Xəyal Cilovxan oğlu və onların havadarları rüşvət sayəsində Əliyev Ağakəşi Təvəkkül oğlunun əli ilə xəritəni dəyişiblər, saxtakarlığa yol veriblər. Əliyev Ağakəşi Dövlət Əmlak Xidmətində şöbə müdiri işləyir. Sakinlər dəfələrlə polisə və yerli icra hakimiyyətinə, həmçinin Şamaxı rayon əmlak xidmətinə şikayət ediblər. Şikayətə gəlib baxılsa da, heç bir irəliləyiş yoxdur. Danışanda da deyirlər ki, torpaq xəritələrinin dəqiqləşdirilməsi gedir, heç kəsni torpağı özbaşına heç kimə verilmir. Bəs bizim torpağımıza girişimiz niyə məhdudlaşdırılıb? Niyə traktorla bizi torpaqdan qovurlar? Niyə 30 ildir əkil-becərdiyimiz torpaqları əkinə ha-

tərəfindən qovulublar: "Traktorların sürücüləri özbaşına belə addım ata bilməzlər. Onlara göstəriş verənlər var. Biz öz sahəmizdə ağac əkən, torpaq becərən kimi traktorları üstümüzə sürürlər, "bura sizin deyil" deyərək bizi qovurlar".

Sakinlərin sözlərinə görə, məsələ ailələr arasında da qarşıdurmaya səbəb olur. Müraciətin sonunda sakinlər yazırlar:

"Möhtərəm cənab Prezident!

30 ildən çox işğal altında qalmış torpaqların azad olunması uğrunda dövlətin apardığı mübarizəni dəstəkləmişik, lakin indi öz kəndimizdə torpaq alverçilərinin girovuna çevrilmişik. Yerli qurumlar bizi eşitmək belə istəmirlər. Xahiş edirik ki, Bozavanda DTX, Baş Prokurorluq və mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının əməkdaşlarından ibarət istintaq komissiyası göndərilsin, qanuni şikayətimiz ciddi şəkildə araşdırılsın, haqsızlığa son qoyulsun. Əhali Xalqov Fərhadın əlindən tənə gəlib. O, bələdiyyə torpaqlarını mənimsəyib, yenə də bu saxtakarlıqdan əl çəkmir".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan parlamentində 2026-cı ilin dövlət büdcəsi ilə bağlı müzakirələr aparılır. Ekspertlər tərəfindən “qənaət büdcəsi” adlandırılan sənəd artıq birinci oxunuşda qəbul edilib. Büdcə layihəsini şərh edən ekspertlər deyir ki, neft gəlirlərinin azalması fonunda dövlət xərclərinə daha sərt nəzarət ehtiyacı yaranıb.

Bu mövzuda Modern.az geniş təhlil yazıb. Bildirilir ki, son aylarda mətbuatda oxşar funksiyalı dövlət qurumlarının birləşdirilməsi, paralel strukturların ləğvi barədə müzakirələr davam edir. İqtisadçılar isə hesab edirlər ki, yalnız mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının xərclərini azaltmaq kifayət etməyə bilər, buna görə yerlərdə dövlət aparatının struktur olaraq yenilənməsi qaçılmaz görünür. Müzakirələrin ən diqqətçəkən istiqamətlərindən biri isə rayonların optimallaşdırılmasıdır. Azərbaycanın inzibati-ərazi bölgüsü əsasən sovet dövründə formalaşmış və həmin dövrün siyasi idarəçilik fəlsəfəsinə uyğun şəkildə dizayn edilib.

Bezi rayonların bu gün də çox kiçik ərazi və əhali vahidlərindən ibarət olması, müasir sosial-iqtisadi realitələrə cavab verməməsi artıq sistemli problem kimi görünür. İşğaldan azad edilmiş bölgələrdə yeni strukturların yaradılması müqayisədə və nəticəlilik etibarilə daha effektiv görünür. İqtisadi, demografik və infrastruktur baxımından biri-birindən kəskin fərqlənən bu bölgülər hazırda idarəetməni çətinləşdirir və xərc yükünü artırır.

Kiçik rayonların saxlanması dövlət üçün daha çox maliyyə tələb edir. Əhalisi 20-25 min nəfər olan və bəzən bundan da az əhalisi olan rayonlarda ümumi idarəetmə üçün səf olunan maliyyə, eləcə də ayrı-ayrı xəstəxana, məktəb, sosial xidmət mərkəzi və kommunal infrastrukturun saxlanması

Hökumətə rayonlarla bağlı yeni çağırış

İqtisadçı deyir ki, ölkədə bu qədər kiçik inzibati ərazi vahidlərinin olmasına ehtiyac qalmayıb

ciddi xərc yaradır.

Qeyd edək ki, hazırda Azərbaycanda 64 rayon, 11 respublika tabeli şəhər, 6 rayon tabeli şəhər, 12 şəhər rayonu var. Təhlillər göstərir ki, ərazicə nisbətən kiçik ölkə üçün bu qədər inzibati-ərazi vahidi həddindən artıqdır. Bir çox rayon əhalisi 50-70 min nəfər arasındadır, bəziləri daha azdır. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatına görə, hazırda Xızı rayonunda 16.8 min nəfər, Daşkəsən rayonunda 33.4 min nəfər, Siyazan rayonunda 42 min nəfər, Oğuz rayonunda 48 min nəfər, Zərdab rayonunda 60 min nəfər insan yaşayır.

Naxçıvan Muxtar Respublikasında da bəzi rayonla-

rın əhali sayı 30 min nəfərdən aşağıdır. Hazırda səsləndirilən təkliflər arasında rayonların sayının 64-dən təxminən 50-yə endirilməsi yer alır. Daha kəskin yanaşmaya görə, inzibati bölgü 40-45 rayona qədər azaldıla bilər.

Rayonların azaldılması və birləşdirilməsi mümkündürmü, büdcəyə nə kimi faydası ola bilər?

Bəziləri belə hesab edirlər ki, rayonların sayının azaldılması və ya birləşdirilməsi yalnız üstünlüklər deyil, həm də müəyyən risklər və mənfi nəticələrə səbəb ola bilər. İlk növbədə, bu proses yerli idarəetmədən əhalinin uzaqlaşmasına, dövlət xidmətlərinə çıxışın çətinləşməsinə səbəb

ola bilər. Xüsusilə yaşlılar, aztəminatlı ailələr və ucaqlar kəndlərdə yaşayan insanlar üçün dövlət qurumlarına müraciət etmək daha çətin hala gələ bilər. Bu isə bəzi xidmətlərin keyfiyyətinin aşağı düşməsinə gətirib çıxara bilər.

Böyük inzibati vahidlərdə lokal problemlər diqqətdən kənarda qala bilər. Kiçik rayonlarda yerli idarəetmə daha operativ idi, lakin rayonlar birləşdirildikdə kiçik yaşayış məntəqələrinin ehtiyacları ərxa plana keçə bilər. Bu isə müəyyən bölgələrdə sosial narazılıqlar yarada bilər. Digər mənfi tərəf işsizlik qeyd edilir. Rayonların ləğvi onların idarəetmə aparatlarında, təhsil, səhiyyə, sosial xidmət

və digər sahələrdə çalışan yüzrlə insanın iş yerini itirməsi ilə nəticələnə bilər. Bu, həm sosial gərginlik, həm də yerli iqtisadi aktivliyin azalması ilə müşayiət oluna bilər. Rayonlar identiklik baxımından da əhəmiyyətlidir və bəzi bölgələr öz inzibati statusunun itirilməsini mənfi qarşılayaraq psixoloji narahatlıq keçirə bilər.

Inzibati bölgünün dəyişdirilməsi infrastrukturun yeni-dən qurulmasını, binaların dəyişdirilməsini, idarəetmə sistemlərinin uyğunlaşdırılmasını tələb edir ki, bu da qısamüddətli dövrdə əlavə maliyyə yükü yaradır. Məsələnin

məz. Dövlət qurumlarının fəaliyyəti ətrafında formalaşan kiçik sahibkarlıq subyektlərinin gəlirləri azala, bəzi fəaliyyət sahələri tamamilə dayanmağa məcbur ola bilər.

Rayonların sayının azaldılması eyni zamanda demokratik təmsilçiliyin zəifləməsinə gətirə bilər. Bələdiyyələrin və yerli nümayəndəliklərin azalması əhalinin yerli qərarlara təsir imkanlarını məhdudlaşdırır. Nəhayət, böyük rayonlarda idarəetmə yükünün çoxalması qərarların operativliyini azalda və nəzarət mexanizmlərini zəiflədə bilər. Bütün bunlar göstərir ki, rayonların sayının azaldılması düzgün planlaşdırılmadığı təqdirdə həm sosial, həm iqtisadi, həm də idarəetmə baxımından ciddi çətinliklər yarada bilər. Bəs nələr edilməlidir?

İqtisadçı Natiq Cəfərili mövzu ilə bağlı “Yeni Məsvət”ə bildirib ki, rayonların sayının azaldılması və birləşdirilməsi büdcə məntiqinə deyil, strateji qərarlara söykənməlidir: “İdarəetmənin də optimallaşdırılmasına əsaslanmalıdır. Biz uzun müddətdir təklif edirik ki, Azərbaycanın inzibati-ərazi bölgüsü dəyişdirilsin. Artıq buna ciddi ehtiyac yaranıb. Hərbi qələbəmizdən, suverenliyimizin və ərazi bütövlüyümüzün bərpasından sonra bu zərurət daha da aktuallaşıb. Azərbaycan Prezidentinin qərarı ilə 14 iqtisadi rayon yaradılıb. Şərqi Zəngəzur, Qarabağ və Naxçıvan da daxil olmaqla, bu ərazilər inzibati rayon kimi formalaşdırılmalıdır. Ölkədə bu qədər kiçik inzibati ərazi vahidlərinin olmasına ehtiyac qalmayıb. Bunun üçün Konstitusiyaya islahatlar tələb olunur. Bu məntiqi addımlar atılsa, daha yaxşı olar. Təbii ki, bu, büdcə xərclərinin azalmasına, idarəetmənin keyfiyyətinin yüksəlməsinə və idarəçiliyin daha insanyönümlü olmasına da gətirib çıxarar”.

□ **Afaq MİRAYIQ,**
“Yeni Məsvət”

Quru sərhədlər nə vaxt açılacaq - iqtisadçılardan gözlənti

Bu ilin ilk 10 ayında ölkəmizə gələn əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin 76,3 faizi hava, 22,4 faizi dəniz nəqliyyatından istifadə edib. Dövlət Statistika Komitəsinin məlumatını şərh edən iqtisadçı Natiq Cəfəri quru sərhədlərin əcnəbilər üçün açıq, ölkə vətəndaşları üçün isə hələ də qapalı saxlanmasının məntiqsiz olduğunu deyib.

Sherg.az-a danışan iqtisadçı Fuad İbrahimov isə qeyd edib ki, turist sayında azalma əsasən quru sərhədlərin bağlı olmasıyla əlaqədardır: “İnsanlar vardı ki quru yolla, qatarla, şəxsi avtomobilləri ilə qonşu ölkələrə səyahət edə bilirdilər. Bu imkanlar məhdud olduğu üçün, hava nəqliyyatı ilə səfərlər də xeyli baha olduğu üçün səyahət edənlərin sayında, təbii ki, azalmalar var. Əcnəbilər səyahət edə-

cəkləri ölkə barədə ətraflı məlumat alır, qiymətlərlə, təklif olunan tur-paketlərlə maraqlanırlar. Turistlərin əksəriyyətinə sərf etmir təyyarə ilə başqa bir ölkəyə getmək. Xüsusən, bu ölkə qonşudursa, səyahət üçün

qatar, avtomobil, dəniz nəqliyyatı imkanları varsa. Məsələn, Gürcüstandan ölkəmizə gəzinti üçün səfər etmək istəyən şəxs niyə bahalı təyyarə reysinə bilet almıdır, bir halda ki, quru yolla gəlib, gəzib-dolaşmış geri qa-

yıda bilər. Eləcə də Xəzər dənizi dövlətlərin vətəndaşları. Qardaş Türkiyə, qonşu İran. Quru sərhədlər açıq olsa, bu ölkələrin vətəndaşları rahat şəkildə səfər edərdilər, bu onlara daha ucuz başa, çünki hava nəqliyyatı ilə hə-

rəkət etmək. Aydın məsələdir ki, hava nəqliyyatı hər nə qədər ucuz, bəzən güzəştli paketlər olsa da, yenə də quru sərhədlər vasitəsilə səfərlər daha ucuz başa gəlir, həm də əcnəbilər səyahət zamanı bir çox məkanları keçməklə daha çox yerləri görmüş olurlar. Xaricə səfərlərdə daha çox hava nəqliyyatından istifadə də quru sərhədlərin bağlı olmasından irəli gəlir. Quru sərhədləri açıq olduğu dövrlərdə imkanlı şəxslər təyyarə ilə səfərlərə üstünlük verirdi, ortabab, nisbətən az təminatlılar avtomobil və dəmiryolundan istifadə edirdi. İndi bu şərtlər yoxdur. Ortabab ailələr yüksək qiymətə avia-biletlər alıb xarici ölkələrə səyahətə gedə bilmir. Quru sərhədlər qapalı olduğu üçün vətəndaşlar ölkə daxilində qalır, yalnız daxili turizmdən istifadə edə bilirlər. Ekspert bildirib ki, Azər-

baycan vətəndaşları üçün quru sərhədlərdən istifadə imkanları yaradılmalıdır: “Hesab edirəm ki, qonşu ölkələrdə ailə üzvləri, yaxın qohum-əqrəbası olan vətəndaşlara müəyyən güzəştlər tətbiq edilə bilər. İnsanlar üçün maddi baxımdan çətinliklərə hava nəqliyyatı ilə hərəkət etmək. Başqa bir ölkədən öz ölkəmizə quru yolla qayıtmağa icazə varsa, çıxışa da icazə verilsin. Gəlişə icazə var, gedisə yox. Hazırda müasir texnologiyalar, yoxlama aparatları, elektron məlumat bankı kimi sistemlər gömrük və hüquq-mühafizə orqanlarına, sərhəd xidmətinə vətəndaşlar barədə ətraflı məlumat əldə etmək imkanı verir. Vətəndaş niyə, hara gedir, həqiqətən ailə üzvləri varmı qonşu ölkədə və sair bu kimi məlumatlara malik olan dövlət orqanları üçün adi bir vətəndaşın ölkə xaricinə gömrük-keçid postundan keçərək getməsi problem olmamalıdır.

Mərhum prezident Heydər Əliyevin 1993-1999-cu illərdə köməkçisi və Prezident katibliyinin rəhbəri vəzifələrində işləmiş Eldar Namazov Prezident Administrasiyasının sabiq rəhbəri Ramiz Mehdiyevlə bağlı yeni faktlar açıqlayıb.

Modern.az xəbər verir ki, Eldar Namazov Mehdiyevin vaxtilə Türkiyəyə zəlzələyə görə yardıma mane olmağa cəhd etdiyini bildirib. Bu barədə o, jurnalist Akif Təvəkkülügluna müsahibəsində bildirib.

"90-cı illərin ortalarında Türkiyədə dəhşətli zəlzələ olmuşdu. Həmin vaxt Azərbaycan mediasında Türkiyəyə yardım kampaniyası başlandı. Televiziya deyirdi ki, SOCAR-ın I vitse-prezidenti İlham Əliyev də Türkiyəyə yardım kampaniyasına dəstək verib.

Sonra məlumat getdi ki, Müdafiə Nazirliyi Türkiyəyə yardıma başlayıb. Bu yardımlara qadrlar, ləvazimatlar, dərmanlar aid idi. Həmin anda Ramiz Mehdiyev nazirliklərə zəng edib, hamısının üstünə təpirlədi ki, "siz niyə Türkiyəyə dəstək verirsiniz? Türkiyə bizdən varlı dövlətdir, Azərbaycan niyə Türkiyəyə dəstək verməlidir?"

Bu məsələ ilə bağlı Heydər Əliyev iclas keçirdi. Ramiz Mehdiyevi ayağa qaldırıb dedi, "sən nə danışsan, Türkiyə bi-

zə qardaş dövlətdir, fərqi nədir bizdən varlıdı, ya yox? Qardaş ölkədə zəlzələ olub, insan tələfatları baş verib, biz ora qardaş dəstəyimizi göndəririk. Yardımın həcmiminin mənası yoxdur, əsas odur ki, qardaş qardaşa kömək etməlidir".

Bu isə (Ramiz Mehdiyev-red.) nazirliklərə, o cümlədən Müdafiə Nazirliyinə zəng edib, "siz niyə dövlət malını dağıdıb, Türkiyəyə yardım edirsiniz" deyib. Nazirliklər də ona cavab veriblər ki, prezidentin tapşırığı var, İlham Əliyev cənabları bu işdə iştirak edir. O da SOCAR-ın xətti ilə Türkiyəyə yardım edir".

E.Namazov onu da qeyd edib ki, o zaman dövlət başçısının xarici səfərləri zamanı Ramiz Mehdiyev daxilə tərbiyələrə əl atmış:

"Bundan başqa Azərbaycan Prezidenti nə zaman Avropa ölkəsinə səfər edirdisə, onun təyarrəsi səmaya qalxan kimi Ramiz Mehdiyev mütləq bir-iki "çepə" törədirdi, ya gözlənilmədən dava-dalaş düşür, ya da kimlərsə həbs olunurdu.

Eldar Namazov: "Mehdiyev Prezidentin danışdıqlarını pozmağa çalışırdı"

Elə bir vəziyyət yaranırdı ki, Azərbaycan Prezidenti Avropada, yaxud başqa yerlərdə ölkənin maraqları barədə danışanda gündəlik tamam dəyişirdi. Aləm bir-birinə qarışırdı ki, Azərbaycanda nəse baş verib. Bax, o rejimi hamı tutmuşdu. Azərbaycan Prezidenti xaricə səfər edəndə daxilə deyirdilər ki, hazırlaşmalıyıq. Prezident xaricə gedən kimi Ramiz Mehdiyev burada nəse "çepə" törədəcək və bu, Azərbaycan Prezidentinin danışdıqlarına da təsir göstərəcək. Bir sözlə, Ramiz Mehdiyev Azərbaycan Prezidentinin danışdıqlarını ya pozmağa, ya da çətin vəziyyətə salmağa çalışırdı".

"Rus məktəblərinin qaranlıq tərəflərini görmürük"

"Biz rusların Azərbaycanda açıdıqları məktəblərin aydınlıq tərəfini görürük, amma onun qaranlıq tərəfini görmürük".

"AzPolitika" bildirir ki, bunu tanınmış yazıçı, şair Aqşin Yenisey deyib.

O, rus məktəblərinin "qaranlıq tərəfinə" baxmağı təklif edir: "Bu məktəblər birmənalı olaraq idarəetməni asanlaşdırmağa xidmət edən yerli bürokratlar yetişdirmək üçün açılmışdı. Fətrində məmurluq olmayanlar yazıçı, şair, bəstəkar oldular.

Yerdə qalan məzunlar idarəetmə işinə cəlb olundular. Bir haşiyə çıxım: öz xalqının qüsurlarını görməklə, öz xalqında qüsurlar görmək ayrı-ayrı mətləblərdir.

Bu rus məktəblərinin tələbələrinə məhz ikincisi aşılardı: öz xalqında qüsurlar görmək. Bu rus məktəblərində yetişən maarifçilər qoyaq bir qırağa. Deyək ki, maarifçiliyin fəlsəfəsi bunu tələb edirdi.

Amma bürokratların öz xalqına ikrahla baxması və bunu idarəetmə əhəmiyyətinə çevirməsi bütün cəmiyyət həyatını məhv etdi. Bürokratiya ilə xalq arasında bu məktəblərin bürokrat məzunları elə bir uçurum yaratdılar ki, biz bu gün də o uçuruma bütöv ailələr, hətta bütöv nəsilləri atsaq da, dolmaq bilmir.

Xalq həyatını təhlükəyə atan bütün bürokratik biganəlik bu rus-müstəmləkə məktəblərinin yaratdığı öz doğma xalqına ikrahla yanaşmaq ənənəsindən qaynaqlanır. Bu inzibati ənənənin təmsilçilərinin Roma tanrısı Yanus kimi iki sifəti vardı, xalqa nifrət edən sifəti bizə baxırdı, müstəmləkəçiliyə sevgilə xidmət edən sifəti Rusiyaya.

Bu gün də Azərbaycanda istər inzibati, istər mədəni-ədəbi mühit bu cür iki səmtə baxan ikisifətli yanuslarla doludur. Hamısı da məşhurdur, ad çəkməyə ehtiyac yoxdur. İslahat istəyirik-sə, yüz elli il geriye qayıdıb təhsil vasitəsilə yuyulmuş beynlərin yaratdığı bu inzibati müstəmləkə ənənəsini yox etməliyik. Biz bir evdə yaşayan, amma bir-birinə ikrahla baxan pozğun bir ailənin üzvləri kimi. Məsələnin kökü budur".

Azərbaycanın keçmiş xarici işlər naziri, politoloq Tofiq Zülfüqarov regionda 2020-ci ildən sonra formalaşan yeni geosiyasi mühit, ölkənin milli ideya axtarışı, xarici siyasət konsepsiyası və beynəlxalq proseslərdə Azərbaycanın artan roluna dair maraqlı açıqlamalar verib.

T.Zülfüqarov bildirib ki, Azərbaycan müstəqil dövlət kimi 35 ilə yaxın mövcud olsa da, ayrıca "Xarici siyasət konsepsiyası" adlı sənəd qəbul olunmayıb. O qeyd edib ki, bununla belə milli təhlükəsizlik haqqında sənəd uzun illərdir fəaliyyət göstərir və orada ölkənin xarici

mühiti və prioritetləri köklü şəkildə dəyişib. Ən böyük dəyişiklik isə yeni milli ideyanın formalaşdırılması zərurətidir".

Keçmiş nazir qeyd edib ki, Azərbaycan üçün milli ideya uzun illər ərzində ərazi bütövlüyünün bərpası olub. Məhz bu məqsəd dövlət siyasətinin, cəmiyyətin konsolidasiyasının, beynəlxalq fəaliyyətin əsas istiqamətini müəyyən edib.

O əlavə edib: "Ərazi bütövlüyü tam bərpa olunduqdan sonra artıq yeni milli ideyanın müəyyən edilməsi qaçılmazdır. Prezident İlham Əliyev də bunun geniş, milli səviyyədə müzakirə edilməsinin vacibliyini bildirib".

Onun sözlərinə görə, Prezidentin çıxışlarında Türk Dövlətləri Təşkilatı (TDT) ilə əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi və bu birliyi "bizim ailəmiz" kimi səciyyələndirməsi yeni milli ideyanın mühüm sütunlarından biri ola bilər. "Milli ideya hələ formalaşma mərhələsindədir - regiondakı dəyişikliklər bunu zəruri edir".

Eks-nazir deyib ki, milli ideya və xarici siyasət çərçivəsi hələ formalaşma prosesindədir və bu prosesə son illərdə baş verən böyük geosiyasi dəyişikliklər təsir göstərir. O misal olaraq Rusiya-Ukrayna müharibəsini göstərib: "Bu gün nə Rusiyanın, nə də Ukraynanın əvvəlki xarici siyasət konsepsiyaları mövcud reallıqlara uyğun gəlir. Onlar da yenidən baxmağa məcburdur".

Tofiq Zülfüqarov əlavə edib ki, belə dəyişikliklər yalnız postsovet məkanına aid deyil və eyni proseslər Avropa İttifaqı və NATO daxilində də baş

verir - yeni formatlar, yeni əməkdaşlıq mexanizmləri, təhlükəsizlik öhdəliklərinin yenidən müzakirəsi gündəmədir.

Keçmiş nazir vurğulayıb ki, əsas məqsəd yeni sənəd yazmaq yox, reallıqları düzgün anlamaq, geniş ictimai müzakirə yaratmaq və yalnız bundan sonra ehtiyac yaranarsa, konsepsiya hazırlamaqdır.

"Sənəd hazırlamaq birinci mərhələ deyil. Əvvəlcə regionda baş verən prosesləri anlamaq lazımdır. Konsepsiya yalnız o zaman məntiqli olacaq", - deyib.

T.Zülfüqarov qeyd edib ki, Azərbaycan böyük dövlət deyil və şimalda Rusiya-Ukrayna müharibəsi, cənubda İran-İsraıl qarşıdurması fonunda ölçüsünə və imkanlarına uyğun realist siyasət aparmalıdır.

Eks-nazir bildirib ki, 2007-ci ildə qəbul edilən milli təhlükəsizlik konsepsiyası tam başqa informasiya reallığında hazırlanmışdı: "O vaxt nə sosial media var idi, nə də hazırkı miqyasda internet mühiti. İnsanların məlumatlanma davra-

baycan vasitəsilə mümkün olub. Bizə kənar keçmək mümkün deyil".

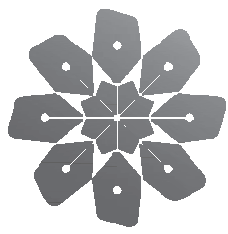
Zülfüqarov TRIPP layihəsinin strateji əhəmiyyətini ayrıca vurğulayıb: "TRIPP təkcə Azərbaycanın iki hissəsini birləşdirmək deyil. Bu, Avropa ilə Orta Asiya arasında 15 milyon tonluq əlavə yük dövriyyəsi yaradan yeni kommunikasiya xəttidir".

O qeyd edib ki, Avropa ölkələrinin Naxçıvandakı 150 km-lik dəmir yolu xəttinin bərpasına böyük maraq göstərməsi də bunun sübutudur.

Tofiq Zülfüqarov bildirib ki, Azərbaycanın son 20 ildə həyata keçirdiyi enerji siyasəti ölkəni regional proseslərin mərkəzinə gətirib: "Bizim enerji diversifikasiyamız Avropa üçün həyatı vacib idi. Bu, Azərbaycanın statusunu dəyişdi və ölkə kiçik dövlət kimi deyil, enerji təhlükəsizliyi təminatçısı kimi qəbul olundu".

Onun sözlərinə görə, coğrafi mövqeyin verdiyi imkanlar da Azərbaycanın əhəmiyyətini artırır: "Azərbaycan həm Rusiya, həm də İranla sərhədi olan yeganə ölkədir və hər iki dövlət hazırda ciddi konflikt içindədir. Bu, Azərbaycanın rolunu daha da artırır".

Sonda T.Zülfüqarov vurğulayıb ki, Azərbaycanın müəyyən ambisiyaları olsa da, rəhbərlik, xüsusilə Prezident İlham Əliyev realist siyasət xətti yürüdü: "Biz heç vaxt 'dənizdən dənizə' kimi qeyri-real ideyalar səsləndirmirik. Azərbaycan yeni imkanlardan maksimum rəşadət istifadə edir və fantaziya ilə yox, reallıqla hərəkət edir".

**Azərbaycan
Respublikasının
Medlanın İnkişafı
Agentliyi**

Azad sahibkarlığın və liberal iqtisadiyyatın təşviqi

Azərbaycanda əmək qabiliyyətli olub işləməyən şəxslərin icbari tibbi sığortadan kənarda qalması gözlənilir. Hökumətin qəbul etdiyi qərara əsasən, 2026-cı ildən etibarən belə şəxslər ayda 16 manat ödəməsələr, pul-suz tibbi xidmətdən yararlanma bilməyəcəklər.

Bu yenilik ölkədə ciddi müzakirələrə səbəb olub. Bir qisim işsiz şəxslərin ayda 16 manatı ödəmək imkanında olmayacaqlarını bildirirlər. Bir qisim isə bildirir ki, işsiz sayılan şəxslərin çoxu faktiki olaraq rəsmiləşdirilmədən işləyir.

Rəsmi izahata əsasən bu addımın əsas məqsədi insanları əmək müqaviləsi ilə işləməyə sövq etməkdir: Pulsuz tibbi xidmət almaq istəyən şəxslər qeyri-rəsmi işlədikləri yerlərdə əmək münasibətlərinin rəsmiləşdirilməsində maraqlı olacaqlar. Lakin ekspertlərə görə, bu addım əmək müqavilələrinin aşdırılması baxımından ciddi effekt verməyəcək. İqtisadçı-ekspert Rövşən Ağayevin dediyinə görə, yeni model ən azı 4 milyon nəfərə yaxın insanı icbari tibbi sığorta mexanizmindən kənarda qoyacaq: "Bura əmək müqaviləsi və mülki-hüquqi xarakterli müqavilələrlə işləməyən, sahibkar kimi qeydiyyatda olmayan əmək qabiliyyətli yaşda (15-65 yaş) əhali, başqa yerdə rəsmi ödənişli olmayan, adına pay torpağı olan, lakin belediyələrdə ailə kəndli təsərrüfatı kimi uçota alınmayan əmək qabiliyyətli yaşda əmək qabiliyyətli yaşda əhali. Bu əhali kateqoriyasının sayı 3 milyon nəfərə yaxındır.

Daha bir qrup müxtəlif səbəblərə işçi qüvvəsinə daxil olmayan əmək qabiliyyətli yaşda sağlam əhalidir. Bura ev işlərini yerinə yetirən, ailə üzvlərinə qulluq edən evdar qadınlar, iş tapmağa ümidini itirdiyi üçün rəsmi kanallarla iş axtarmağı dayandıran və işsiz kimi qeydiyyatdan keçməyən insanlar daxildir. Bu əhali qruplarına isə 1 milyon nəfərə yaxın insan daxildir".

Ekspertə görə, iş yerlərinin məhdudluğu şəraitində işçinin işəgötürəndən rəsmi əmək müqaviləsi tələb etməsi mümkün deyil: "Azərbaycanda yüksək ixtisaslı əmək tələb edən iş yerləri çox az yaranır. Əsasən ixtisasız əməyin, xüsusi peşə bacarıqları tələb etməyən iş yerləri yaranır, real işsizlik səviyyəsi çox yüksəkdir və sahibkarlar belə vəziyyətdə istədikləri şərtləri diqqətə edə bilirlər. Qeyri-formal məşğulluq əsasən azxtisaslı və ixtisasız əmək üçün xarakterik olan iqtisadi fenomenidir".

R.Ağayev qonşu ölkələrin təcrübəsini misal kimi təqdim edir: "Gürüstanda universal modeldir. Yeni məşğulluq statusundan və sığorta ödəmələrindən asılı olmayaraq bütün vətəndaşlar tibbi sığorta alır.

Türkiyədə də bizdəki kimi qeyri-formal məşğul olanlar

İqtisadiyyat

YENİ **ÜSAVAT**
N 217 (8827) 29 noyabr 2025

İcbari tibbi sığortadakı yenilik məşğulluğa necə təsir göstərəcək?

Ekspertə görə, imtiyazlı şərtlərlə xırda torpaq payçılarının sığortasını dövlət subsidiyalaşdırmalıdır

üçün özlərini sığorta etdirmələri tələbi var. Yeni rəsmi gəliri olmayan və tibbi sığorta ödəməyən şəxslər özlərini sığortalatmalıdır. Amma burda çox vacib bir detal var: gəlirlərin yoxlanması sistemi adambaşına gəlir səviyyəsinə əsasən ailələr yoxsul kateqoriyasına aid edilir-sə, bu şəxslərin tibbi sığortasını dövlət subsidiyalaşdırır. Ən son məlumata görə əhalinin təxminən 15 faizinin bu imtiyazdan yararlandığı deyilir.

Türkiyədə qeyri-formal sektorun payı da Azərbaycandan

az qala 2 dəfə aşağıdır. Ona görə də həm özlərinin, həm də dövlət hesabına sığortalanan əhali ümumi əhalinin 85 faizinə yaxındır. Yeni Türkiyədə universal model olmasa da, sistem daha inklüzivdir".

Ekspert hesab edir ki, Azərbaycanda da çox şəffaf gəlir və məşğulluq ölçülməsi sistemi yaradıla, gerçək aztəminatlı ailələr müəyyən oluna bilər. Daha sonra belə ailələrin üzvləri sığorta təminatını dövlətdən alarlar.

Yeni tibbi sığorta modeli sayı 1,5 milyon nəfərə yaxın olan

kənd təsərrüfatı torpaqlarının payçılarna da problem yaradacaq: "Bu kateqoriyadan olan 100 minlərlə insanın əsas və yeganə iş yeri elə pay torpaqlardır. Onlar ölkənin ərzaq (həm də milli) təhlükəsizliyinin sütunudur. Belə bir strateji sahənin ağırlığını daşıyan nəhəng işçi ordusu icbari tibbi sığorta mexanizmindən kənarda qalır. Çünki qanunvericiliyə görə, pay torpaqlarının yerləşdiyi ərazinin belediyəsində ailə kəndli təsərrüfatı kimi uçota alınmayan fermerlər avtomatik olaraq qeyri-formal məşğul əhali kateqori-

yasına düşür.

Tibbi sığorta haqqında qanunda ayrıca olaraq torpaq payçıları sığorta ödəyici kimi nəzərdə tutulmayıb. Halbuki pensiya sığortasında bu yanaşma var və torpaq mülkiyyətçiləri torpağın keyfiyyət kateqoriyasından asılı olaraq minimum əmək haqqına nisbətli pensiya sığortası ödəyirlər".

Ekspertə görə, imtiyazlı şərtlərlə xırda torpaq payçıları sığortasını dövlət subsidiyalaşdırmalıdır: "Elə bu yaxınlarda ölkənin kənd təsərrüfatı naziri dedi ki, Azərbaycanda bir təsərrüfata orta hesabla 1,7 hektar torpaq düşür və bu ailənin dolanması üçün qətiyyən kifayət deyil. O daha uzağa gedərək əlavə etmişdi ki, fermer ailəsinin dolanışı üçün azı 9 hektar torpağa sahib olmalıdır.

İndi özünü dolandıra bilməyən bu qədər böyük sayda insanın sağlamlığını qorumaq məsuliyyətini onların boynuna atmaq olarmı? Sağlamlıq məsələsi də ərzaq təminatı kimi strateji və milli təhlükəsizlik məsələsidir...

Yeri gəlmişkən, bir çox ölkələrdə dövlət bütün sahəyə xidmətlərinə münasibətdə universal sığorta modeli tətbiq etməsə də, minimum xidmətlər paketi təqdim edir, istisnasız olaraq bütün vətəndaşlar həmin paketi ala bilər. Azərbaycanda da belə paket təqdim olunacaqmı?"

qayıdıb".

Ekspert deyir ki, qadınların bu işə axını kişi sürücülərin sərt reaksiyası ilə qarşılanmır. R. Ağamirzəyev bildirib ki, sürücülərə münasibətdə idman zalları, futbol meydanları güzəştli tətbiq etməlidir: "Onların işdən sonrakı həyatına qatqı qatmaq üçün müəyyən abonent təşkil edilməlidir. Sürücülərdə stressdən ürək xəstəlikləri müşahidə olunur. Onlar futbol oyunları vəs. idman növlərinə cəlb edilməlidirlər ki, işdən sonra sürücülər aktiv idman fəaliyyəti ilə stressi özlərindən uzaqlaşdıra bilsinlər. Əmək müqaviləsi ilə işləmək, məzuniyyət, 8 saatlıq iş saatları, işdən sonra idman təşkil edilsə, tamamilə fərqli xidmətə sahib olarq, həm də sürücülər sağlam olar".

Nəqliyyat eksperti Eldəniz Cəfərov bildirib ki, qadın avtobus sürücülərinin işə başlaması sənişin-sürücü münasibətlərinə təsir edəcək və davranışları müsbətə doğru dəyişəcək: "Bakı küçələrində qadınların idarə etdiyi avtobusların görünməsi artıq təkə bir yenilik deyil - bu, paytaxtın yol mədəniyyətinin dəyişdiyinin, ictimai nəqliyyatda daha peşəkar və təhlükəsiz xidmətə keçidin rəmzidir. Qadınların bu sahəyə aktiv qoşulması gələcəkdə həm sürücü çatışmazlığının həllinə, həm də xidmət keyfiyyətinin artmasına ciddi dəstək verəcək".

**■ Sahənə RƏHİMLİ,
"Yeni Müsavat"**

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Dünya SAKİT

Paytaxtda ilk - Qadın sürücülər avtobus sükanı arxasında

Zərif cinsin nümayəndələri bu stresli işin öhdəsindən gələ biləcəkm?

Paytaxtda ilk dəfə qadın avtobus sürücülərinin sükan arxasına keçməsi həm ictimai nəqliyyatda yeni mərhələnin başlanğıcı, həm də gender balans baxımından mühüm hadisə kimi qiymətləndirilir. AYNA və "BakuBus" MMC-nin birgə həyata keçirdiyi təlim proqramını uğurla tamamlayan xanımlar artıq 121E və 141E ekspress xətlərində sənişinlərə xidmət göstərirlər. Bu addım Bakıda uzun illərdən sonra avtobus idarə edən ilk qadınların yolçular qarşısında məsuliyyət daşıdığı real təcrübəyə çevrilib.

Təlim proqramına müraciət edən xanımlar ciddi seçim mərhələlərindən keçiblər: tibbi müayinə, psixoloji qiymətləndirmə, təhlükəsizlik üzrə yoxlamalar və praktiki idarəetmə sınaqları - bütün bu mərhələləri uğurla başa vuranlar rəsmi şəkildə işə qəbul olunublar. Onlar üçün "Ehtiyatlı idarəetmə və təhlükəsiz sürücülük" üzrə xüsusi hazırlıq keçirilib. Bu təlimlərdə qəfil situasiyalara düzgün reaksiya, fəvqəladə manevr bacarığı, arxa-ön parketmə, slalom hərəkətləri, dönmə trayektoriyalarının seçilməsi, düzgün baxış texnikası və təhlükəsiz ara məsafəsinin qorunması kimi vəzifələrə xüsusi diqqət yetirilib. İlk iş günlərində onların yanında təcrübəli mentorlar da fəaliyyət göstərir.

Qadın sürücülərin işə başlaması Bakının uzun illərdə görünməyən bir ənənəsinin də bərpası kimi dəyərləndirilir. Sovet dövründə paytaxtda tramvay və avtobus idarə edən qa-

dınlar mövcud olub. Son illərdə isə yalnız taksi və metro sahəsində qadın sürücülərə rast gəlmək mümkün idi. Bu gün isə onların avtobus parkına qayıdışı həm yol mədəniyyətinə, həm də ictimai nəqliyyatda xidmət səviyyəsinə yeni nəfəs gətirir.

Yeni qadın sürücülər artıq bu məsuliyyətin öhdəsindən uğurla gəlməyə başladıklarını göstərirlər. Xalidə Səmədova uşaqlıq arzusunun gerçəkləşdiyini deyir: "Avtomobil də sürmüşəm, avtobus da sürəcəyəm. Hətta "KamAZ" olsa belə idarə etməyə hazıram". Onun sözlərinə görə, təlimlər onları həm nəfəsini qorunması kimi vəzifələrə xüsusi diqqət yetirilib. İlk iş günlərində onların yanında təcrübəli mentorlar da fəaliyyət göstərir.

Qadın sürücülərin işə başlaması Bakının uzun illərdə görünməyən bir ənənəsinin də bərpası kimi dəyərləndirilir. Sovet dövründə paytaxtda tramvay və avtobus idarə edən qa-

qoşulsunlar". "BakuBus" rəhbərliyi bildirir ki, qadın sürücülərin işə cəlb olunması şirkətin xidmət standartlarının yüksəldilməsi siyasətinin bir hissəsidir. İlk gündən onların davranış etməsi və sənişinlərlə mədəni münasibəti ictimai nəqliyyatda xidmət səviyyəsinin yüksəlməsinə real töhfə verir.

Nəqliyyat eksperti Rauf Ağamirzəyev "Yeni Müsavat"a bildirib ki, avtobus sürücülüüyü stressli sahədir. Onun sözlərinə görə, bu stressin azaldılması üçün dövlət yetərincə işlər gö-

rür: "Avtobus zolaqların salınması stressin azalması üçün çox gözəl bir nümunədir. Gələn ildən "Brutto müqavilə"yə keçid olacaq, yeni maliyyə dayanıqlığını təmin edəcəklər ki, bu da özündə silsilə tədbirləri ehtiva edir. Düşünürəm ki, sürücü peşəsi ağır olduğu üçün onların maaşının artırılması məsələsi də gündəmə gəlməlidir. Qadın sürücülərin bu sraya qoşulması isə gender bərabərliyinin bir hissəsidir. Bizim qadın pilotlarımız, gəmi kapitanlarımız, metro və demiryol maşinistlərimiz, taksi sürücülərimiz var. Bu ba-

xımdan avtobus sürücüləri sırasında qadınların olması müsbət haldır. Düşünürəm ki, bu artan tendensiya ilə davam edəcək. Hesab edirəm ki, qadınlar olan yerdə insanlar daha təmkinli davranır, nəyin ki, kişilərin olduğu məkənlərdə. İrəliləyən illərdə qadın sürücülərin sayı artacaq. Onu da deyim ki, Azərbaycanda qadınların ictimai nəqliyyatı idarə etməsi yenilik deyil. Sovet vaxtı ölkəmizdə trolleybus sürücüləri arasında xanımlar çox olurdu, qismən isə tramvay sürənlər də var idi. İndi də bu ənənə tam fərqli bir formatda

"3+3" görüş yeri Bakı və İrəvan olacaq

"3+3" formatında növbəti görüşün tarixi və yeri hələ müəyyən edilməyib.

Modern.az xəbər verir ki, Ermənistan Xarici İşlər Nazirliyindən "Sputnik"ə bildirilib ki, görüşün təşkili bir neçə aydır ki, müzakirə olunur.

İştirakçı ölkələr

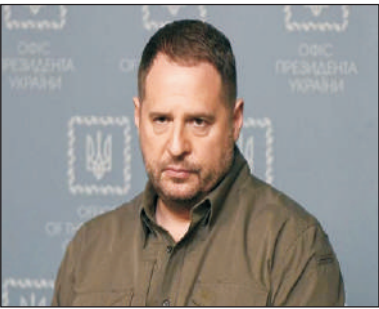
görüşün İrəvan və ya Bakıda keçirilməsi variantlarını nəzərdən keçirirlər.

Nazirlikdən xatırladılıb ki, əvvəlki görüşdən sonra regional məsləhətləşmə platformasının iştirakçıları növbəti iki görüşün İrəvan və Bakıda keçirilməsi barədə qarşılıqlı anlaşma əsasında diplomatik kanallər vasitəsilə növbəti görüşün tarixini və yerini müəyyən etmək barədə razılığa gəliblər.

XİN-dən aydınlıq gətirilib ki, "bu mövzuda konstruktiv müzakirələr davam edir".

"3+3" formatına Türkiyə, Azərbaycan, İran, Ermənistan, Rusiya və Gürcüstan daxildir.

Zelenskinin "sağ əli"nin evində axtarış

Ukrayna Prezident Ofisinin rəhbəri Andriy Yermakın hökumət məhəlləsindəki mənzilində axtarış aparılır.

APA xəbər verir ki, bu barədə "Ukrainskaya pravda"nın hadisə yerindəki əməkdaşı bildirib.

Axtarış "Mindiç

iş" üzrə Ukrayna Milli Antikorrupsiya Bürosu (NABU) və Ukraynanın Korruptsiyaya Qarşı Mübarizə üzrə İxtisaslaşdırılmış Prokurorluğunun (SAP) əməkdaşları tərəfindən aparılır.

Qeyd edək ki, Ukrayna Ali Radasının "Avropa Həmrəyliyi" Partiyasından deputatı Aleksey Qonçarenko bildirib ki, NABU Milli Təhlükəsizlik və Müdafiə Şurasının (SNBO) katibi, keçmiş müdafiə naziri Rustem Umerova qarşı araşdırma aparır. Parlamentarinin sözlərinə görə, o, dövlət vəsaitlərini mənimsəməkdə ittiham olunur.

NABU son bir həftə ərzində enerji sahəsində korruptsiya işinin araşdırılması, o cümlədən danışığların dinlənilməsi barədə məlumatları açıqlayıb. Bu işdə əsas fiqur Zelenskinin keçmiş tərəfdarı, "Kvartal 95" studiyasının orta q sahibisi Timur Mindiçdir.

Bundan sonra Ukraynada iki nazir - energetika naziri Svetlana Qrinçuk və ədliyyə naziri Qerman Qaluşenko istefa vermək məcburiyyətində qalıb. NABU və SAP-in versiyasına görə, iş adamı Ukraynanın üç atom elektrik stansiyasının operatoru olan "Energoatom" dövlət müəssisəsində genişmiqyaslı korruptsiya sxemi quran cinayətkar qrupa rəhbərlik edib. Qrup üzvləri dövlət müəssisəsinin qarşı tərəflərindən onlarla bağlanmış müqavilələrin dəyərinin 10-15%-ni geri alıb. Bu vəsait Kiyevin mərkəzindəki bir ofisdə ləqəlləşdirilib. Müstəntiqlər bildirilib ki, ümumilikdə təxminən 100 milyon dollar "yuyulub". Mindiç Ukraynanı tərk edib, o, axtarıldır.

Ukrayna mətbuatı da bir neçə gün əvvəl məlumat yaymışdı ki, NABU Andriy Yermak və Rustem Umerova qarşı korruptsiya ittihamları hazırlayır.

Rustem Umerovun Timur Mindiçinin "çirkli pulların yuyulması" işi üzrə noyabrın 25-də şahid qismində dindirildiyi də bildirilmişdi.

"Bloomberg" isə Zelenski və ona yaxın məmurların korruptsiya qalmaqalında əli ola biləcəyinə dair iddia ilə çıxış edib. Korruptsiya qalmaqalında Andriy Yermakın da adı hallanır.

Al: "Ermənistan növbəti Moldova olacaq"

Sülh perspektivlərinin yaxşılaşması ilə həm Bakı, həm də İrəvan Moskvağa alternativ olaraq Avropa İttifaqı (Al) ilə daha sıx əlaqələr qurmağı düşünür.

"Politico" nəşri iddia edib.

Qeyd olunur ki, Bakı və İrəvanın iştirakı istənilən ciddi regional əməkdaşlıq üçün vacib hesab olunur və potensial olaraq Al-nin Türkiyə ilə münasibətlərini daha konstruktiv istiqamətə yönəltməklə əlavə fayda gətirə bilər.

Al rəsmilərindən biri zarafatla bildirib ki, "Bəlkə də, Ermənistan növbəti Moldova olacaq".

ABŞ prezidenti Donald Trump Ukraynada sülh sazişinin imzalanmasına çalışsa da, onun təşəbbüsü Moskvanın sərt mövqeyi ilə qarşılaşmaqdadır. Kreml, onun rəhbəri Putinin güzəştə getmək niyyətində olmadığını və onun bütün tələblərinin yer almadığı planda maraqlı olmadığını açıq şəkildə bildirib.

Məlumdur ki, Ukrayna və onun avropalı tərəfdaşları ABŞ tərəfindən dəstəklənən 28 maddəlik sənədi Rusiya üçün çox sərfəli hesab edərək rədd edib. "The Times" qəzetinin qeyd etdiyi kimi, Moskva avtomatik şəkildə Ukrayna üçün məqbul olan istənilən təklifi rədd edir.

Rusiya prezidentinin mətbuat katibi Dmitri Peskov sülh haqqında danışmağın hələ tez olduğunu deyib. Xarici işlər nazirinin müavini Sergey Ryabkov isə Trampın Moskvanın öz şərtlərini yumşaltmağa hazır olduğu barədə iddiasını təkzib edib. Həmçinin xarici işlər naziri Sergey Lavrov Ukraynanın NATO üzvlüyündən imtina etmədən, "əraziləri təhvil vermədən" və Ukrayna ordusunun sayına məhdudiyyət qoyulmadan Rusiyanın planı qəbul etməyəcəyini təkrarlayıb.

Danışığıları həmçinin Trampın xüsusi nümayəndəsi Stiv Uitkofla Rusiya nümayəndələri arasında telefon danışığılarının sızması da çətinləşdirib. Həmin danışığılarda o, Putinə hörmətini ifadə edir və ərazi sövdələşməsinin mümkünliyünü müzakirə edir.

Bu sızmalar Respublikaçılar Partiyası daxilində tənqidlərə səbəb olub və Konqresin bəzi üzvləri Uitkofu rəsmi ABŞ diplomatiyasını pozmaqda ittiham ediblər. Moskva isə sızmanı tənqidatı adlandırıb. Uitkof yaxın günlərdə Rusiya paytaxtına səfər etməyi planlaşdırır. Putin isə stenoqramın yayılmasını cənayət adlandırıb.

Bu arada ABŞ-ın Mühəribənin Öyrənilməsi İnstitutunun yaydığı təhlildə bildirilir ki, Ukrayna Qərb tərəfdaşlarından adekvat hərbi dəstək aldığı təqdirdə Rusiya qoşunlarının daha da irəliləməsinə dayandırmaq və cəbhədəki vəziyyəti sabitləşdirmək iqtidarındadır.

Bəs Moskva radikal mövqeyi hara kimi davam etdirə biləcək? Putin Trampı qəzəbləndirsə, nə baş verəcək? "Politico" nəşri iddia edib. Qeyd olunur ki, Bakı və İrəvanın iştirakı istənilən ciddi regional əməkdaşlıq üçün vacib hesab olunur və potensial olaraq Al-nin Türkiyə ilə münasibətlərini daha konstruktiv istiqamətə yönəltməklə əlavə fayda gətirə bilər.

Siyasi şərhçi Heydər Oğuz "Yeni Müsavat" qəzetinə açıqlamasında bildirib ki, tərəflər açıq şəkildə etiraf et-

məsələr də, əslində, ABŞ-Rusiya arasında danışığılar dalana dirənmiş vəziyyətdədir: "Və yaqın ki, Uitkofun Moskva səfərindən sonra Trampın "sülh təşəbbüsü"nün iflası uğradığı bəyan olunacaq. Çünki Trampın bu təklifinə tək cə Ukrayna və Moskva qarşı çıxmır, eyni zamanda, Avropa ölkələri də bu təşəbbüsü açıq şəkildə tənqid edirlər. Hətta ABŞ-ın

sindən" sonra bu adamın öz vəzifəsini davam etdirməsi mümkün deyil: "Ola bilər ki, Uitkofa sonuncu görevi - Rusiya rəsmilərini yola gətirmək missiyası tapşılıb. Yalnız bu səylərinin nəticə verməsi nəticəsində öz vəzifəsini davam etdirəcəyi, əks halda Trampın nümayəndəsi vəzifəsindən qovulacağı onun diqqətinə çatdırılıb. Əks halda, Uitkofun öz işinə

dəyişən siyasi liderə həvalə etmək istəmir".

Heydər Oğuzun fikrincə, Pentaqonda yeni ulduz kimi parıldayan ordu katibi general Dan Driskoll Tramp hökumətinin vitse-prezidenti Vens ilə dostluğu ilə tanınır: "Onun cəmi 38 yaşı var və ABŞ tarixində ordu katibi vəzifəsinə gətirilən ən gənc adamlardandır. Karyerasındakı bu yüksəlişi Vensin ötən il ona

Rusiya Ukraynada vabank gedir? - İki lider üz-üzə

Ekspert: "Etiraf etməsələr də, Vaşinqton-Moskva danışığıları dalana dirənib"

özündə belə, bu təkliflər bir-mənəli qarşılanmır. Bəzi Amerika analitikləri, senator və konqresmenlər də Ukraynanın kapitulyasiyasını nəzərdə tutan bu təklifləri yaxına buraxmaq istəmir. Maraqlıdır ki, müxalif düşüncəli-lər arasında Respublikaçılar Partiyasının nümayəndələri də az deyil. Bu da səbəbsiz deyil. Tramp administrasiyasının Rusiya yönümlü mövqə tutması istər-istəməz mövcud hakimiyyətin ictimai nüfuzunu yerlə bir edir, aralıq seçkilərinə yaxınlaşdığı bir zamanda ona böyük zərbələr vurur. Tramp hökuməti bu mövqeyindən əl çəkməyə, gələn il keçiriləcək seçkilər onun məğlubiyyəti ilə nəticələnəcək və ABŞ prezidenti-nin özünü amerikalıların təbirincə desək, "topal ördəyə" çevirəcək".

Heydər Oğuz bu mənada Uitkofun Tramp tərəfindən Moskvağa göndərilməsini, Ukrayna ilə təmasları isə ordu generalı Dan Driskolla tapşırmasını təsadüfi saymır. Onun fikrincə, ABŞ "dərin dövləti"nin Uitkofun Rusiya rəsmilərinə "Trampı ələ almağın yollarını öyrətməsi faktlarının ictimailəşdirilmə-

davam etməsi tək cə onun özünə yox, həm də Tramp hakimiyyətinə sarsıdıcı zərbə vura bilər".

Bu ehtimalı təsdiqləyən ən bariz nümunənin Əbu-Dabidə keçirilən Rusiya-ABŞ-Ukrayna xüsusi xidmət orqanlarının sammitinə Uitkofun yox, Dan Driskollun rəhbərlik etməli olduğunu bildiren siyasi şərhçinin fikrincə, istənilən iki dövlət arasında vasitəçilik missiyası yalnız bir nəfər tərəfindən yürüdülməlidir. Driskollun ötən ay Pentaqonun önəmli generalını yanına alaraq Kiyevə səfər etdiyini, ondan dərhal sonra isə həmin heyətlə Moskvağa gətdiyini xatırladan Heydər Oğuzun fikrincə, ABŞ-ın hərbi rəhbərlərinin bu həmləsi vəziyyəti yerində öyrənmək məqsədi daşıyırdı: "Bu da onu göstərir ki, Dan Driskoll və komandası yeni görevə hazırlaşır. Mənim fikrimcə, Ukrayna-Rusiya danışığılarına nəzarətin və vasitəçilik missiyasının hərbi heyətə tapşırılması da birbaşa ABŞ "dərin dövləti"nin sifəridir. Pentaqonun da içində yer aldığı bu "dərin dövlət" ABŞ-ın milli maraqlarını Tramp kimi gündə bir mövqə

Tramp komandasında yer alması təklifinə borcludur. Bildirilir ki, Driskoll əvvəllər ABŞ ordusunun bir qolunda büt-cə, maddi-texniki təminatı və kadr məsələlərinə baxırdı. Vens kimi o da ABŞ ordusuna qoşulmazdan əvvəl dövlət universitetlərindən birində, daha sonra isə Yale Hüquq məktəbində oxuyub. Hər ikisi dövlət qulluğuna başlamazdan əvvəl maliyyə sahəsində çalışıblar. Venslə tanış olandan sonra bu münasibətlər yaxın dostluğa çevrilib. Driskoll həm də Vensin tələbəsi kimi tanınır.

Vens ilə bu yaxınlığına baxmayaraq, Driskoll orduda xidmət edib və generallıq rüt-bəsinə qədər yüksəlib. Bu məziyyəti onun həm də ABŞ "dərin dövləti"ne bağlılığını göstərir. Görünən budur ki, getdikcə ciddi nöqsanlara yol verən Tramp vaxtilə qarşı çıxdığı ABŞ "dərin dövləti"nin iradəsi ilə razılaşmaq məcburiyyətində qalıb. Əgər bu ehtimallar doğrudursa, Trampın yaxın zamanlarda Ukrayna məsələsinə yanaşmasını yenidən gözədən keçirə biləcəyini göstərir".

□ **E.MƏMMƏDƏLİYEV,**
"Yeni Müsavat"

Azərbaycan uzun müddətdən sonra ilk dəfə olaraq Vyetnamdan nar idxalına başlayıb. Rəsmi məlumatlara görə, yanvar-sentyabr ayları arasında Azərbaycanın nar idxalı təxminən üç dəfə artaraq 146 200 dollar dəyərində, 71,23 tona çatıb. Əsas təchizatçılar Rusiya, Türkiyə, İran, Perudur. Bundan əlavə, uzun illərdən sonra ilk dəfə olaraq Vyetnamdan idxal qeydə alınıb: 200 dollar dəyərində 0,05 ton. Maraqlıdır ki, nar idxal ediyimiz ölkələr arasında Kolumbiya və Cənubi Afrika Respublikası da var.

Maraqlıdır ki, Azərbaycan iri nar ixracatçısı ölkəsidir. Dövlət Gömrük Komitəsinin statistikasına əsasən, cari ilin yanvar-oktyabr aylarında Azərbaycandan 20 milyon 492.09 min dollar dəyərində 21 min 383.28 min tondan çox nar ixrac edilib. Bu, 2024-cü ilin müvafiq dövrünün göstəriciləri ilə müqayisədə dəyər ifadəsində 24.9 faiz və ya 4 milyon dollar, həcm baxımından isə 14.9 faiz və ya 2.7 min ton çoxdur. Ötən ilin ilk 10 ayında ümumi dəyəri 16 milyon 400 min dollar olan 18 min 606.38 ton nar ixrac edilməmişdi.

Bu qədər ixracın qarşısında Azərbaycan xaricdən narı hansı məqsədlə idxal edir? Azərbaycan Nar İstehsalçıları və İxracatçıları Assosiasiyasından "Yeni Müsavat"a verilən məlumata görə, ölkəyə nar idxalı yerli nar tükəndiyi dövrdə reallaşır. Belə ki, Azərbaycanda narın yetişmə dövrü sentyabr-oktyabr aylarını əhatə edir. Həmin dövrdə yığılan narı yalnız martın sonlarına qədər soyuducu anbarlarda saxlamaq olur. Ondan sonra bir sıra ictimai iaşə obyektlərin salatlara və ya məclislərdə süfrəyə qoymaq üçün yaranan nar tələbatı xaricdən idxal hesabına ödənilir.

Qeyd edək ki, son onillikdə nar Azərbaycanın qeyri-neft ixracının əsas məhsulları sırasında olub. Ölkədən nar həm təzə, həm də emal olunmuş formada ixrac edilir. Lakin nə ixracın həcmi yə-tərincə artırmaq, nə də coğrafiyasını genişləndirmək mümkün olmayıb. Ötən müddət ərzində dəfələrlə Azərbaycan narının Avropa-yə ixracının artacağı bildirilsə də, cari ilin 9 aylıq xarici ticarət statistika-sı ənənəvi alıcı-mız olan Polşadan o tərəfə keçə bilmədiyimizi göstərir. Rusiyanın nar ixracımızdakı 90 faizdən yuxarı payı olduğu kimi qalır, cüzi miqdarda Səudiyyə Ərəbistanı və BƏƏ-yə ixracımız var.

Azərbaycan hökuməti nar əkinlərinə yönəlik subsidiyalaşmanı davam etdirir. Intensiv və damcı suvarma sistemi ilə təchiz olunan bağlara əkin subsidiyası verilir. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi Aqrar Subsidiya Şurasının qərarına əsasən, 2026-cı ildə 2021-ci ilin sentyabrın 1-dən 2025-ci il mayın 31-dək salınan və

damcı suvarma sistemi ilə təmin olunmuş nar bağlarının hər hektarına 480,5 manat əkin subsidiyası veriləcəkdir.

Bundan əlavə, Ağdam, Ağdərə, Cəbrayıl, Füzuli və Xocalı rayonlarının işğaldan azad edilmiş ərazilərində dəniz səviyyəsindən 150-650 metr aralığındakı

faizi dövlət tərəfindən qarşılanı, qalan 60 faiz üçüncü güzəştli kredit ayrılır.

Dövlətin subsidiyalaşdırması nar bağlarının sürətli artımını təmin edib. Ölkə üzrə nar bağlarının sahəsi 2021-ci ildə 22 622,2 hektardan 2024-cü ildə 23 306,3 hektara qədər artıb.

Bu artım bəzi rayonlarda

10654,6 tona, Salyanda 3269,5 tondan 3417,3 tona, Sabirabadda 13675,2 tondan 14285 tona, Şəmkirdə 14011,5 tondan 14971 tona, Ucarda 9843 tondan 10186,7 tona, Saatlıda 5587,3 tondan 8781,1 tona, Tovuzda 1562,5 tondan 1764,4 tona qədər artıb.

Göyçayda nar istehsalı

sirkəsi, nar likörü və digər nar məhsulları xarici ölkələrə ixrac olunan əsas qeyri-neft məhsulları sırasında-dır. 2020-2024-cü illərdə bu kateqoriyada məhsulların ixrac dəyəri 10 milyon ABŞ dollarından çox olub.

2024-cü ilin statistik göstəricilərinə əsasən, Azərbaycanda 130-dan çox şir-

mümkün olmayıb. Buna səbəb Çinlə Azərbaycan arasında qida təhlükəsizliyi sahəsində anlaşma sənədinin imzalanmamasıdır. Bu sə-nəd olmadığı şəraitdə hər bir kənd təsərrüfatı məhsulunun Çinə ixracı üçün AQTA tərəfindən çoxsaylı prosedurlardan keçilmə tələb olunur. İndiyədək meşə findığı, zeytun yağı və daha bir neçə məhsulun ixracına dair serti-fikatlaşma mümkün olub.

Belə bir vəziyyətdə əsas çıxış yolu narın emalını artırmaq və emal məhsullarının ixracına köklənməkdir. Hazırda Azərbaycanda nardan emal yolu ilə müxtəlif məhsullar əldə edilir: nar şirəsi,

Vyetnamdan, Kolumbiyadan aldığımız nar... - Azərbaycana təsiri

Belə bir vəziyyətdə əsas çıxış yolu emalı artırmaq və ixracına köklənməkdir

nar konsentratı, narşərab, nar turşusu, nar çaxırı, limonad, kompot, nar yağı və s. Bu məhsulların bir çoxunun Avropa, ABŞ, Körfez ölkələrinə ixracı kiçik həcmli olub da olsa həyata keçirilir.

Göyçayda fəaliyyət göstərən "Aznar"ın fəaliyyəti dayandığına görə nar emalı sahəsində iki böyük müəssisə qalıb. Ağsu rayonunda yerləşən "Az-Granata" MMC-nin ixracatında əsas yeri nar şirəsi və nar konsentratı tutur. MMC öz məhsullarının dünyanın 20-dən artıq ölkəsinə ixrac edildiyini bildirir.

Biləsuvar rayonunda yerləşən "Azərsun Kənd Təsərrüfatı Məhsulları" MMC 2012-cü ildən "Saville" nar şirəsi məhsullarının istehsalına başlayıb. MMC bəyan edir ki, "Saville" nar şirələri NFC şirə kateqoriyasına aid olaraq, soyuq sıxma üsulu ilə istehsal olunaraq artıq 40-dan çox ölkədə istehlakçıların etibarını qazanıb.

Dövlət Statistika Komitəsinin xarici ticarət statistika-sında nar məhsullarının ixracı ayrılıqda göstərilmədiyinə görə ixracın coğrafiyası və dəyəri barədə hansısa məlumat əldə etmək mümkün deyil. Lakin təcrübə göstərir ki, hər hansı məhsulun xammal deyil, emal olunaraq satılması daha çox gəlir əldə etməyə imkan verir.

Onu da qeyd edək ki, 1 litr nar şirəsi istehsal etmək üçün 2,20 kq təzə nardan istifadə olunur. Bir litr narşərab almaq üçün isə 15 kq nar lazımdır.

Ölkədə istehsal olunan 185 min ton civarında narın ən yaxşı halda 30 min tonu ixrac olunur. Qalan həcm-lərin emalı üçün güclər yaradı-larsa, bu, nar istehsalının və istehsalçıların qazancının daha da artmasına, həmçinin ixrac gəlirlərinin çoxalmasına gətirib çıxarar...

 Dünya SAKIT,
"Yeni Müsavat"

hündürlükdəki yerləşən yerlərdə, habelə Mərkəzi Aran, Mil-Muşan, Şirvan-Salyan, Gəncə-Daşkəsən və Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonlarında, bir torpaq sahəsində (parseldə) və ya bir neçə torpaq sahəsindən (parseldən) ibarət vahid ərazidə salınan və sahəsi ən azı 1 hektar (işğaldan azad edilmiş ərazilərdə minimum 3 hektar) olan və 1 hektara minimum 650 ədəd tinqin əkiləndi intensiv nar bağlarına 3000 manat (işğaldan azad edilmiş ərazilər üzrə 3700 AZN) əkin subsidiyası veriləcəkdir.

Bundan əlavə, 2026-cı ildən ilk dəfə olaraq meyvə şirəsi (konsentrat və s.) istehsalı üçün emal müəssisələrinə təhvil verilən narın hər tonuna 28,1 manat məhsul subsidiyası ödəniləcəkdir.

Göründüyü kimi, dövlət intensiv suvarma sisteminin tətbiqini stimullaşdırmaq üçün subsidiyalaşmada diferensial yanaşma tətbiq edir. Yeri gəlmişkən, damcı suvarma sisteminin alınıb quraşdırılmasına da dövlət dəstəyi nəzərdə tutulur. Belə sistemlərin dəyərinin 40

daha yüksək olsa da, bəzi rayonlarda nar bağları azalıb. Məsələn, Ağdam rayonunda 2021-ci ildə 97,5 hektar nar bağı olub, 2022-ci ildə 314,8 hektara, 2023-cü ildə 379 hektara, 2024-cü ildə isə 380,2 hektara qədər artıb.

Goranboy rayonunda nar sahələri bu dövrdə 560 hektardan 737,5 hektara, Sabirabadda 1296,5 hektardan 1872,3 hektara, Salyanda 338,1 hektardan 390,6 hektara çatıb. Lakin nann vətəni sayılan Göyçayda bu meyvə bağları 3709 hektardan 3384 hektara, Ağsuda 2324 hektardan 2206 hektara qədər azalıb.

Nar istehsalı isə 2021-ci ildə 185 295,6 tondan 2024-cü ildə 192 748,6 tona qədər artıb. O cümlədən bağlar azalsa da, Ağsuda istehsal 9258 tondan 9357,5 tona, Goranboyda 4814,6 tondan 6601,4 tona, Samuxda 2042,8 tondan 2187,9 tona, Ağcabədidə 2199,6 tondan 2632,6 tona, Ağdamda 1142 tondan 1598,5 tona, Bərdədə 2391 tondan 2639 tona, Ağdaşda 4128,5 tondan 7578,1 tona, Hacıqabulda 10079 tondan

son 3 ildə 42 651,6 tondan 38 085,4 tona, Qazaxda 1490,7 tondan 1305,3 tona, Cəlilabadda 762 tondan 19,6 tona düşüb.

Göyçayda nar bağlarının və istehsalının azalması Rusiyada yaşayan milyarder Fərhad Əhmədova məxsus "Aznar" nar emal müəssisəsinin fəaliyyətini dayandırması ilə bağlıdır.

Rəsmi məlumata əsasən, 2023-cü ildə ölkə üzrə ümumi nar istehsalı 190,5 min ton təşkil edib ki, bu da 2022-ci ilə müqayisədə 2 faiz çoxdur. Nar istehsalının əsas hissəsi Mərkəzi Aran və Mil-Muşan iqtisadi rayonlarında cəmləşib. Belə ki, bu rayonlarda müvafiq olaraq 92 min ton və 29 min ton məhsul yığılıb. 2024-cü ildə ölkə xaricə 29,8 milyon ABŞ dolları dəyərində nar ixrac edib.

Son beş ildə (2020-2024-ci illərdə) nar ixracının ümumi dəyəri 145,8 milyon ABŞ dollarına çatıb. Təzə narla yanaşı, onun emal olunmuş məhsulları da beynəlxalq bazarlarda sabit tələbatla qarşılanır. Nar şirəsi, nar şərabı, nar arağı, nar

kət nar ixracı ilə məşğul olub. Report-un məlumatına görə, ixracın əsas hissəsi bir neçə iri şirkətin payına düşür: ilk dörd ixracatçının ümumi bazar payı 20 faiz təşkil edir.

Hökumət rəsmiləri bildirir ki, Azərbaycanın qeyri-neft ixracını stimullaşdırmaq məqsədilə dövlət tərəfindən bir sıra təşviq proqramları həyata keçirilir. İxracın və investisiyaların Təşviqi Agentliyi (AZPROMO) bu sahədə aktiv rol oynayaraq, nar və nar məhsullarının beynəlxalq sərgilərdə və yarmarkalarda nümayişini təşkil edir.

İxrac coğrafiyasının genişlənməsi yolunda əsas problemlər sırasında ilk yerlərdə Azərbaycanın Avropa Birliyi ilə əməkdaşlıq sazişinin olmaması, eyni zamanda Ümumdünya Ticarət Təşkilatına üzvlüyün baş tutmamasıdır. Bundan əlavə, potensial ixrac bazarları olan ölkələrə ixracı asanlaşdırılan dövlətlərarası sənədlərin qəbulunda da ciddi ləngimə var. Məsələn, dünyanın ən böyük istehlakçısı olan Çinə nar ixracı hələ də

MUSAVAT

Son səhifə

N 217 (8827) 29 noyabr 2025

N o y a b r

Bunları bilirsinizmi?

- * Flamingolar yalnız başı aşağı vəziyyətdə qidalana bilərlər.
- * Çəkil başlı köpəkbalığının görmə sahəsi 360 dərəcədir.
- * Buqələmunun dili bədən uzunluğu qədər böyüyə bilər.
- * Pələnglərin zolaqları barmaq izlərinə bənzəyir və onları bir-birindən fərqləndirir.
- * Atlar üz ifadələrindən istifadə edərək bir-biri ilə ünsiyyət qururlar.
- * Dəniz tısbağasının ən uzun səyahəti 647 gün çəkdi.
- * Yaquar dişləməsi ilə zirehli sürünənlərin qabıqlarına asanlıqla nüfuz edə bilər.
- * Ev milçəkləri fa notunda vızıldayır.
- * Həşəratların kiçik ölçülərinə aldanmayın: yer üzündəki heyvanların 80%-i böcəklərdir.
- * Zəbələr ağ zolaqlı qara heyvanlardır.
- * Qarısqalar yatmır.
- * Böyük ağ köpəkbalığı 100 litr suda bir damla qan qoxusunu hiss edə bilər.
- * Bəzi ilan növləri 2 ilə qədər ac qala bilər.
- * Dişi pinqvin balasını itirdikdə, başqa bir pinqvinin cücəsini oğurlamağa cəhd edə bilər.
- * Köpəkbalığı gözlerini qırpmır.
- * Delfinlər bir gözü açıq yatlrlar.
- * Dəvəquşunun sürəti saatda 70 km-ə çatır.
- * Bir ilbiz 4575 ildən sonra dünya ətrafında dövr edəcək.
- * Mürəkkəb balığı tez rəngini dəyişə və ovlarını hipnoz edə bilər.
- * Dəvəquşunun gözü beynindən böyükdür.

Ölüb-ölməyəcəyini yoxlamaq üçün çoxlu burqer yedi, öldü

Rusiyanın Orenburq şəhərində yaşayan fitnes məşqçisi və sosial şəbəkə fenomeni Dmitri Nuyanzin (Dmitrifit) sosial mediada həyata keçirdiyi sürətli çəkiartımı çəlcindən sonra vəfat edib.

Milli.Az-ın məlumatına görə, o gündə 10 min kilokaloriyə artıq dəyəri olan fast food məhsulları qəbul edərək 25 kiloqram çəki almaq istəyirdi.

Məqsəd daha sonra kəskin arıqlama ilə izləyicilərə motivasiya vermək idi.

Çəlcin son həftələrində Nuyanzin özünü narahat hiss etdiyini bildirib. O məşq proqramlarını ləğv edib və həkimə müraciət edəcəyini deyib. Bir neçə saat sonra isə evində yuxuda ikən həyatını itirib. Ölümün ürək fəaliyyətinin dayanması ilə bağlı olduğu bildirilir.

Onun son sosial media paylaşımında cips yeyərkən çəkdiyi görüntü yer alıb və çəkisinin yüz beş kilo olduğunu qeyd edib. Bu paylaşım izləyicilər tərəfindən növbəti mərhələ kimi qiymətləndirilib. Hadisənin açıqlanması isə sosial mediada geniş təsir doğurub.

Perəstişkarlar onun riskli təcrübə apardığını xatırladaraq ehtiyatlı olmağı tövsiyə edən şərhlər yazıb. Bəziləri isə məşqçini peşəkar və qayğıkeş insan kimi yad edib.

Həkimlər gündə on min kilokalori həcmində fast food qəbulu ilə bağlı ciddi xəbərdarlıq edir. Bildirilir ki, bu miqdar sağlam yetkin insanın normal ehtiyacını bir neçə dəfə üstələyir. Belə qida tərkibi bədəndə şəkərin kəskin artmasına, xolesterinin yüksəlməsinə, təzyiqin qalxmasına və orqanizmin həddən artıq yüklənməsinə səbəb olur.

Dünyanın ən çox əhalisi olan şəhərləri açıqlandı

İndoneziyanın paytaxtı Cakarta dünyanın ən çox əhalisi olan şəhərləri siyahısında birinci yeri tutub. Bu barədə "The Guardian" qəzeti BMT-nin hesabatına istinadən məlumat yayıb. Hesabata əsasən, Cakarta 42 milyon insan yaşayır. Banqladeşin paytaxtı Dəkkə BMT reytingində 37 milyon əhalisi ilə ikinci yerdədir. Yaponiyanın Tokio şəhəri isə 33 milyon əhalisi ilə üçüncü yerdə qərarlaşıb. Nyu-Delhi (Hindistan) və Şanxay (Çin) da ilk beşliyə daxil olan şəhərlərdir.

BMT-nin hesabatında bildirilir ki, 1950-ci ildən bəri Yer kürəsində şəhər sakinlərinin sayı iki dəfədən çox artıb. O zaman şəhərlərdə 2.5 milyard insan yaşayırdısa, indi dünya əhalisinin təxminən yarısı şəhərlərdə məskunlaşıb. 1975-ci ildən 2025-ci ilə qədər meqapolislərin sayı 8-dən 33-ə qədər artıb.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

KİV: Luvr muzeyi Avropa ölkələrindən olmayan turistlər üçün bilet qiymətlərini artırır

Avropa ölkələrindən olmayan ziyarətçilər üçün Luvr muzeyinə giriş biletlərinin qiyməti 45% artacaq. Oxu.Az bildirir ki, bu barədə məlumatı "Agence France-Presse" agentliyi Paris muzeyinin rəhbərliyinə istinadən yayıb. Yeni qaydalara əsasən, biletlər bu turistlərə 32 avroya başa gələcək. Qiymət artımının 2026-cı il yanvarın 14-dən qüvvəyə minməsi və Avropa İqtisadi Zonasına daxil olmayan ölkələrdən (Avropa İttifaqı, İslandiya, Lixtenşteyn və Norveç) olan turistlərə şamil ediləcəyi gözlənilir.

Böyük Britaniyada 101 yaşlı qadın uzunömürlülüüyünün sirrini açıqlayıb

Böyük Britaniyada 101 yaşını qeyd edən qadın uzunömürlülüüyünün sirrini açıqlayıb. Oxu.Az "Harrogate Advertiser" nəşrinə istinadən xəbər verir ki, Coys Linas adlı qadın gənc yaşlarında fermada atasına kömək edib, daha sonra ayaqqabı fabrikində işləyib. Sonralar o, oyuncaq fabrikində usta olub və təqaüdə çıxana qədər həmin müəssisədə çalışıb. Qadın hər gün bir stəkan limonad içdiyi üçün bu qədər uzun yaşadığını bildirir. "Anamın evdə hazırladığı limonadın dadı hələ də yadımdadır. O vaxtdan bəri hər gün bu içkidən bir stəkan içirəm. Şəffaf limonadlara üstünlük verirəm", - deyərək britaniyalı qadın bildirib. Linasın 102-ci ad günündə hava şarında gəzintiye çıxmağı planlaşdırdığını da açıqlayıb.

Ən uzun insanlar bu ölkələrdə yaşayır

İnsan boyu genetik, ətraf mühit və həyat tərzı faktorlarından asılı olaraq dəyişir. Bəs dünya üzrə ən uzunboylu insanlar hansı ölkələrdə yaşayır?

Bu sual xüsusilə antropologiya, sağlamlıq və sosial tədqiqatlarla maraqlananlar üçün maraqlı ola bilər.

Bu ölkələri təqdim edirik:
Hollandiya - hollandlar, dünyanın ən uzunboylu milləti. Apanılan bir çox araşdırma görə, ən uzun insanlar əsasən Hollandiyada yaşayırlar. Hollandiya kişilərinin orta boyu təxminən 183 sm, qadınların isə 170 sm civarındadır. Bu göstəricilər onların dünyanın ən uzun insanlarına sahib ölkəsi edir.

Niye Hollandiyada insanlar uzundur?

- Genetik faktorlar: Hollandiya əhalisinin genetik quruluşu boy uzunluğuna müsbət təsir göstərir.

- Zülal və kalsium baxımından zəngin qidalanma: Süd məhsulları, xüsusilə pendir və süd gündəlik rasyonda mühüm yer tutur.

- Sosial rifah: Keyfiyyətli səhiyyə və uşaq inkişafı xidmətləri uşaqlarda sağlam və optimal boy artımına imkan yaradır.

Digər uzunboylu ölkələr
Hollandiya ilə yanaşı, aşağıdakı ölkələrdə insanların orta boyu dünya ortalamasından yuxarıdır:

Danimarka - kişilər: 181 santimetr

Norveç - kişilər: 180 santimetr

İsveç - kişilər: 180 santimetr

Bosniya və Herseqovina - kişilər: 183 santimetr

Monteneqro - kişilər: 183 santimetr

Bu ölkələrdəki insanların uzunboylu olması da həm genetik, həm də sosial-iqtisadi amillərlə əlaqələndirilir.

Qısaboylu əhalinin yaşadığı ölkələr

Əgər ən uzunboylu ölkələr maraqlıdırsa, əksinə - ən qısaboylu əhalinin hansı ölkələrdə yaşadığı da bəzən diqqət cəlb edir. Qısa boya malik insanların daha çox olduğu ölkələr arasında:

İndoneziya

Boliviya

Filippin

Hindistanda avtomobil nömrəsi rekord qiymətə satılıb

Hindistanda avtomobilin HR88B8888 dövlət qeydiyyat nişanı rekord qiymətə - 11.7 milyon Hindistan rupisinə (130 min dollardan çox) satılıb. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə "Times of India" qəzeti məlumat yayıb. Nömrə Haryana ştatında keçirilən onlayn hərracda satılıb. Burada hərflər və rəqəmlərin kombinasiyası xüsusilə cəlbəedici görünür, çünki B hərfi vizual olaraq 8 rəqəminə bənzəyir və bütün kombinasiyaya ardıcıl səkkizlik effekti verir.

Numerologiyada 8 rəqəmi var-dövlət, uğur və firavanlıqla əlaqələndirilir.

Çin şirkəti süni intellektli eynəklər təqdim edib

Çinin "Alibaba" şirkəti süni intellekt sistemi ilə təchiz edilmiş "Quark S1" eynəklərinin buraxıldığını elan edib. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə "Bloomberg" agentliyi məlumat yayıb. Bildirilir ki, "Quark S1" eynəkləri "Alibaba" tərəfindən yaradılmış "Qwen" neyroşəbəkəsi əsasında hazırlanıb. Qurğu istifadəçinin ətrafını qeydə alan şəffaf displeylərlə təchiz olunub. Bundan başqa, süni intellekt istifadəçinin eynək vasitəsilə gördüyü təsvirin üzərinə "kontekstual məlumat" əlavə edə bilər. Cihaz bir dəfə şarj etməklə 24 saat fasiləsiz işləmək gücünə malikdir.

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərdə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi

2528-ci məhəllə ev 44/d

Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Redaktor:
Emil SALAMOĞLU

Lisenzia N: B 114
SAYI: 1.500